

a

**UWAGA!
ZAWIERA AZBEST!**

Wdychanie pyłu azbestu
stanowi
niebezpieczeństwo
dla zdrowia!

Postępuj zgodnie z przepisami
i zasadami bezpieczeństwa
i higieny pracy

Azbest

DIAGNOZA PROBLEMU

Dokument przygotowany w ramach zadania pn. "Opracowanie materiałów informacyjnych w zakresie incydentalnego narażenia na kontakt z azbestem osób wykonujących prace inne niż demontaż i zabezpieczanie wyrobów zawierających azbest"

Materiał informacyjny został dofinansowany przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii w ramach zadań wynikających z „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”

Ministerstwo
Rozwoju i Technologii

GiG Państwowy
Instytut
Badawczy

Spis treści

.....	1
1. DIAGNOZA PROBLEMU	4
1.1. Identyfikacja grup zawodowych narażonych na incydentalny kontakt z azbestem podczas wykonywania innych prac niż demontaż i zabezpieczanie wyrobów zawierających azbest, wraz z analizą prac, podczas których możliwe jest narażenie na działanie azbestu.....	4
1.1.1. Azbest w budownictwie w Europie	4
1.1.2. Niemcy.....	7
1.1.3. Wielka Brytania	11
1.1.4. Holandia.....	15
1.1.5. Irlandia.....	18
1.1.6. Norwegia	20
1.1.7. Francja	22
1.1.8. Szwecja	23
1.1.9. Republika Czeska	25
1.2. Analiza stanu prawnego w zakresie prowadzenia prac remontowych i budowlanych w budynkach, instalacjach i urządzeniach, w których są lub mogą być użytkowane wyroby zawierające azbest.	28
1.2.1. Dyrektywy UE	28
1.2.2. Niemcy.....	31
1.2.3. Wielka Brytania	33
1.2.4. Holandia.....	34
1.2.5. Irlandia.....	36
1.2.6. Norwegia	37
1.2.7. Francja	38
1.2.8. Szwecja	39
1.2.9. Republika Czeska	40
1.2.10. Belgia	41
1.2.11. Dania.....	42
1.2.12. Włochy.....	43
2. PODSUMOWANIE DIAGNOZY	46
3. WYKAZ INSTYTUCJI ODPOWIEDZIALNYCH ZA BEZPIECZEŃSTWO PRACOWNIKÓW	49
4. BIBLIOGRAFIA	50

1. DIAGNOZA PROBLEMU

1.1. Identyfikacja grup zawodowych narażonych na incydentalny kontakt z azbestem podczas wykonywania innych prac niż demontaż i zabezpieczanie wyrobów zawierających azbest, wraz z analizą prac, podczas których możliwe jest narażenie na działanie azbestu.

1.1.1. Azbest w budownictwie w Europie

Szacunki dotyczące ilości azbestu wykorzystywanego w budownictwie wskazują (JRC Science for policy report - Towards energy efficient and asbestosfree dwellings through deep Energy renovation Identification of vulnerable EU regions, Maduta, C., Kakoulaki, G., Zangheri, P., Bavetta, M., 2022), że około 70-90% surowego azbestu wykorzystanego w Europie użyto do produkcji materiałów budowlanych, zwłaszcza wyrobów azbestowo-cementowych. Pozostała część przypada wyrobom ciernym, uszczelkom, tekstyliom, wyrobom papierowym, izolacji maszyn przemysłowych i innym zastosowaniom.

Największe zużycie azbestu w budynkach przypada na Niemcy (ponad 7 mln Mg), Wielką Brytanię (ponad 5 mln Mg), Francję i Włochy (poniżej 4 mln Mg). Istotne zużycie azbestu w przedziale od 1 – 2 mln Mg miało miejsce w Hiszpanii, Belgii, Polsce, Litwie i Łotwie.

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, w większości krajów europejskich infrastruktura mieszkaniowa wybudowana w latach 1970-1990 zawiera większe ilości azbestu, niż ta, która powstawała w pozostałym okresie wykorzystywania wyrobów azbestowych w budownictwie. Szacuje się jednak, że na Cyprze, w Belgii, Danii, Francji, Luksemburgu, Holandii i Szwecji największe ilości azbestu znajdują się w mieszkaniach powstałych przed 1970 r.

W Chorwacji, Słowenii, Słowacji i Rumunii nowsze budynki mieszkalne, wybudowane w latach 1990-2000, są obarczone większym ryzykiem występowania znacznych ilości azbestu. W Bułgarii, Estonii, Irlandii, Litwie, Łotwie i Polsce pod tym względem wyróżniają się mieszkania wybudowane w latach 80. XX w.

Biorąc pod uwagę szacowaną ilość azbestu (kg/mieszkanie) i średni wiek (w latach) zasobów budowlanych na poziomie regionalnym, najbardziej narażone na azbest są regiony znajdujące się w Europie Środkowej (szczególnie w Niemczech i Belgii), ale też we Włoszech i Danii, gdzie dominują stare budynki (zbudowane przed 1960 r.) i występują w nich duże ilości azbestu. Szczególny przypadek stanowią niektóre regiony północne i wschodnie (z Bułgarii, Finlandii, Estonii, Łotwy, Litwy, Słowacji, Polski i Rumunii), gdzie w nowszych budynkach (zbudowanych po 1980 r.) zostały zastosowane znaczne ilości azbestu. Irlandia, Grecja i Hiszpania odnotowują mniejsze ilości azbestu w mieszkaniach na poziomie regionalnym.

Mając na uwadze potrzebę opracowania praktycznych materiałów informujących o szkodliwości narażenia na kontakt z azbestem dla osób, które wykonują prace inne niż demontaż i zabezpieczenie wyrobów zawierających azbest na terenie państw europejskich, przeprowadzono identyfikację grup zawodowych, które mogą być narażone na kontakt z tym rakotwórczym minerałem podczas wykonywania swoich obowiązków zawodowych za granicą. Kontakt ten występuje często nawet bez świadomości skutków potencjalnego problemu zdrowotnego, jaki może spotkać te osoby w perspektywie kilku lub kilkunastu lat.

Emigracja zarobkowa Polaków do zachodnich państw europejskich niesie ze sobą wiele ważnych kwestii związanych zarówno z warunkami pracy, jak i życiem w nowym otoczeniu. Wielu z Polaków podejmuje zatrudnienie w sektorach, gdzie narażeni są na różne ryzyka, włącznie z możliwymi nadużyciami ze strony pracodawców, pośredników czy pracą w trudnych i niebezpiecznych warunkach. Pomimo iż główna odpowiedzialność spoczywa na organach nadzoru i wynikać musi z prawodawstwa państw, w których świadczona jest praca, Polska również podejmuje działania mające na celu ochronę zdrowia i praw swoich obywateli.

Od roku 2012 obowiązuje Plan działania na rzecz ochrony praw polskich pracowników na rynkach pracy państw członkowskich UE oraz państw Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA). Dodatkowo, przygotowywane są materiały informacyjne, które są dostępne dla Polaków wyjeżdżających za granicę. Warto zaznaczyć, że Polska od wielu lat jest jednym z krajów, który deleguje największą liczbę pracowników za granicę, co pozwoliło jej zbudować silną pozycję w branżach takich, jak budownictwo i transport. To dowód na to, że emigracja może być źródłem nowych szans i możliwości zawodowych dla Polaków na całym świecie.

Niniejsze opracowanie ma na celu przedstawienie rzeczywistego obrazu migracji zarobkowej z Polski, ze szczególnym uwzględnieniem grup zawodowych, które mogą mieć kontakt z wyrobami zawierającymi azbest. Przygotowując materiał opierano się na istniejących danych statystycznych oraz wynikach badań naukowych. Ten obraz może stanowić punkt odniesienia do tworzenia materiałów informacyjnych dla obywateli migrujących do krajów Europy Zachodniej w celach zarobkowych, szczególnie w kontekście potencjalnego zagrożenia związanego z ekspozycją na szkodliwe warunki pracy, takie jak praca w kontakcie z azbestem.

Analiza objęła najczęściej wybierane przez Polaków państwa Europy Zachodniej, które cieszą się największą popularnością wśród Polaków emigrujących w celach zarobkowych. Dane wykorzystane do analizy pochodzą z roczników statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego, danych statystycznych prowadzonych przez urzędy statystyczne w wybranych krajach objętych analizą, raportów Narodowego Banku Polskiego oraz informacji zawartych w raportach sporządzanych przez firmy specjalizujące się w rekrutacji i zatrudnianiu Polaków za granicą, a także z publikacji naukowych nawiązujących do migracji Polaków na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat.

Przedstawione w opracowaniu dane obejmują okres od 2010 do 2021 roku i mają na celu ukazanie, w jakich dziedzinach zawodowych Polacy są zatrudniani poza granicami Polski. Poniższe opracowanie stanowi analizę struktury zatrudnienia obywateli Polski w wybranych państwach europejskich, które cieszą się największym zainteresowaniem jako destynacje emigracyjne w celach zarobkowych.

Migracja Polaków po akcesji do Unii Europejskiej w 2004 roku była jednym z najważniejszych zjawisk w historii współczesnej Polski. Wstąpienie Polski do UE otworzyło drzwi do swobodnego przemieszczania się obywateli polskich w ramach unijnego rynku pracy, po raz pierwszy mieli oni

możliwość czynienia tego w sposób legalny, bez obaw o konsekwencje administracyjne swoich decyzji, co znacząco ograniczało ryzyko wykorzystywania ich przez nieuczciwych pracodawców. Skala tego zjawiska przerosła oczekiwania ekspertów. Jak podaje GUS, począwszy od roku 2004, za granicą przebywało czasowo od 1 do 2,3 miliona osób (obejmując zarówno tych, którzy opuścili Polskę po przystąpieniu kraju do UE, jak i tych, którzy przebywali za granicą przed 1 maja 2004 roku, ale zarejestrowali swój pobyt dopiero po tej dacie). Większość z tych osób udawała się do krajów Unii Europejskiej, gdzie podejmowała pracę zarobkową.

Zgodnie z wynikami opracowanego przez GUS szacunku, w końcu 2020 r. poza granicami Polski przebywało czasowo około 2 239 tys. stałych mieszkańców naszego kraju, tj. o 176 tys. (7,3%) mniej niż w 2019 r. W Europie przebywało około 1 973 tys. osób (o 161 tys. mniej niż w 2019 r.), większość z nich – około 1 339 tys. – przebywała w krajach członkowskich UE. Spośród krajów UE, najwięcej polskich emigrantów przebywało w Niemczech (706 tys.), Holandii (135 tys.), Irlandii (114 tys.), Włoszech (83 tys.), Francji (63 tys.) oraz spoza UE w Wielkiej Brytanii (514 tys.) Dane te dotyczą osób, które przebywały czasowo poza granicą Polski, powyżej 3 miesięcy.

Wybór kierunku emigracji był często związany z poziomem wykształcenia i preferencjami osobistymi wyjeżdżających.

Tabela nr 1. Liczba Polaków przebywających na emigracji w wybranych Państwach UE oraz w Wielkiej Brytanii (dane w tys.)

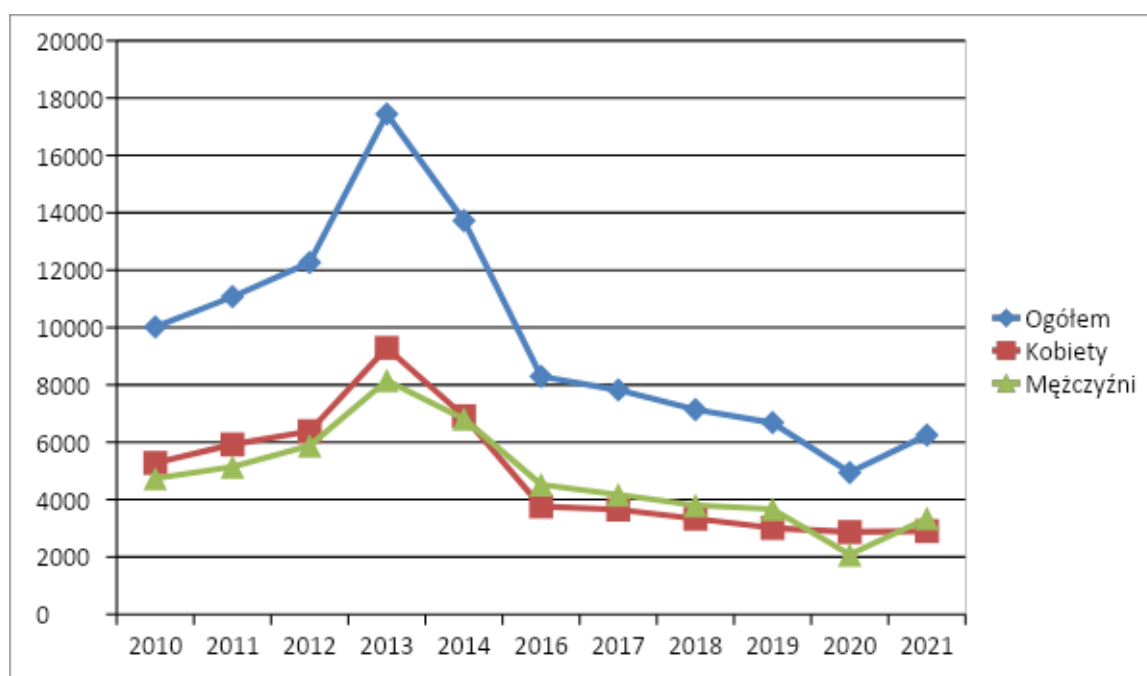
<i>Kraj przebywania</i>	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Niemcy	440	470	500	560	614	655	687	703	706	704	706
Wielka Brytania	580	625	637	642	685	720	788	793	695	678	514
Holandia	92	95	97	103	109	112	116	120	123	125	135
Irlandia	133	120	118	115	113	111	112	112	113	112	114
Włochy	92	94	97	96	96	94	93	92	90	88	86
Francja	60	62	63	63	63	64	64	64	64	63	63
Szwecja	33	36	38	40	43	46	49	50	51	51	49
Norwegia	50	56	65	71	79	84	85	85	86	88	97
Belgia	45	47	48	49	49	52	54	54	54	53	52
Dania	19	21	23	25	28	30	32	33	34	34	34
Hiszpania	48	40	37	34	32	30	29	28	28	28	28
Republika Czeska	7	7	8	8	9	9	9	9	10	10	10
Finlandia	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

1.1.2. Niemcy

Na podstawie danych z roczników statystycznych GUS możemy wywnioskować, że **Niemcy** to kraj pierwszego wyboru dla Polaków, którzy emigrują w celach zarobkowych. Wykres nr 1, obrazuje jak zmieniła się liczba emigrantów na przestrzeni lat 2010-2021. Można zauważyć, że w 2013 widać wzrost liczby emigrantów o 74% w porównaniu z rokiem 2010. Od 2014 zauważalny jest spadek emigrantów wyjeżdżających do Niemiec. W podziale na płeć, zauważalny jest większy udział kobiet (w latach 2010-2013), od roku 2014 widoczna jest minimalna przewaga mężczyzn wyjeżdżających za pracą do Niemiec. Wyjątek stanowi rok 2020, gdzie ponownie większy udział w emigracji należy do kobiet.

Wykres nr 1. Emigracja do Niemiec w podziale na płeć w latach 2010-2021

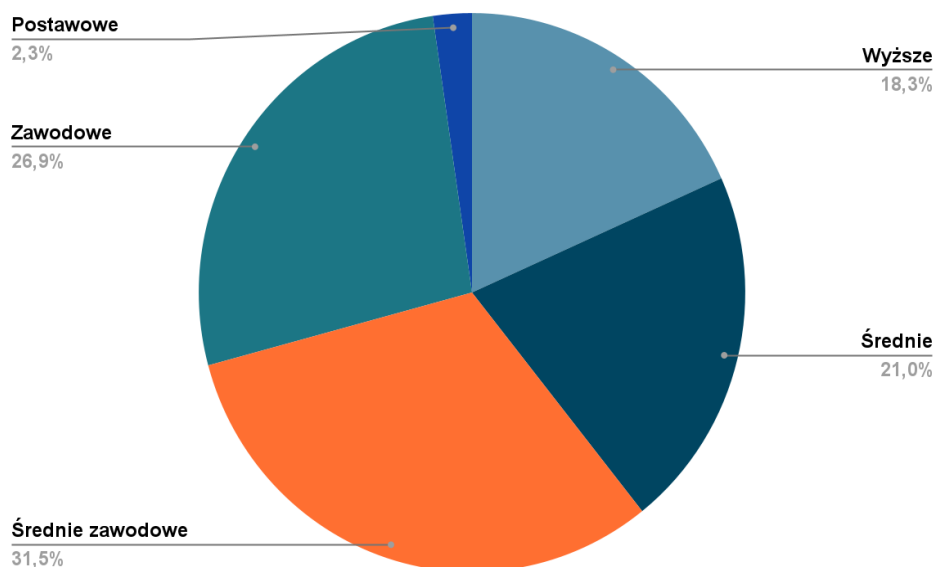

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z roczników GUS Migracje zagraniczne ludności na okres 12 miesięcy i więcej (długookresowe)

Na podstawie raportu Narodowego Banku Polskiego z roku 2018, który analizuje sytuację Polaków pracujących za granicą, możemy dokładnie opisać emigrantów przebywających w Niemczech. Po pierwsze, można zauważyć, że większość polskich emigrantów w Niemczech posiada wykształcenie zawodowe, podczas gdy liczba osób z wyższym wykształceniem nie przekracza 20%. To jest zgodne z obrazem niemieckiego rynku pracy sprzed kilku lat, który głównie potrzebował specjalistów, zwłaszcza w branży budowlanej oraz w zawodach, gdzie doświadczenie miało większe znaczenie niż dyplom. Warto zaznaczyć, że niemiecka emigracja jest najstarsza, więc wiele osób z emigracyjnej społeczności to osoby starszego pokolenia, dla których studiowanie było znacznie mniej powszechne niż obecnie. Jedynie 38,6% Polaków pracujących w Niemczech ma mniej niż 35 lat, podczas gdy niemal 35% to osoby powyżej 45 roku życia (wykres nr 2), co wpływa na ich więzi

z ojczyzną. Wielu z nich osiedliło się na stałe w Niemczech, wychowując tam swoje dzieci i nie planując powrotu. Drugą znaczącą grupę stanowią osoby, które pracują w Niemczech, ale nadal utrzymują więzi rodzinne z Polską, regularnie wracając do swoich bliskich, co ułatwia bliskość geograficzna.

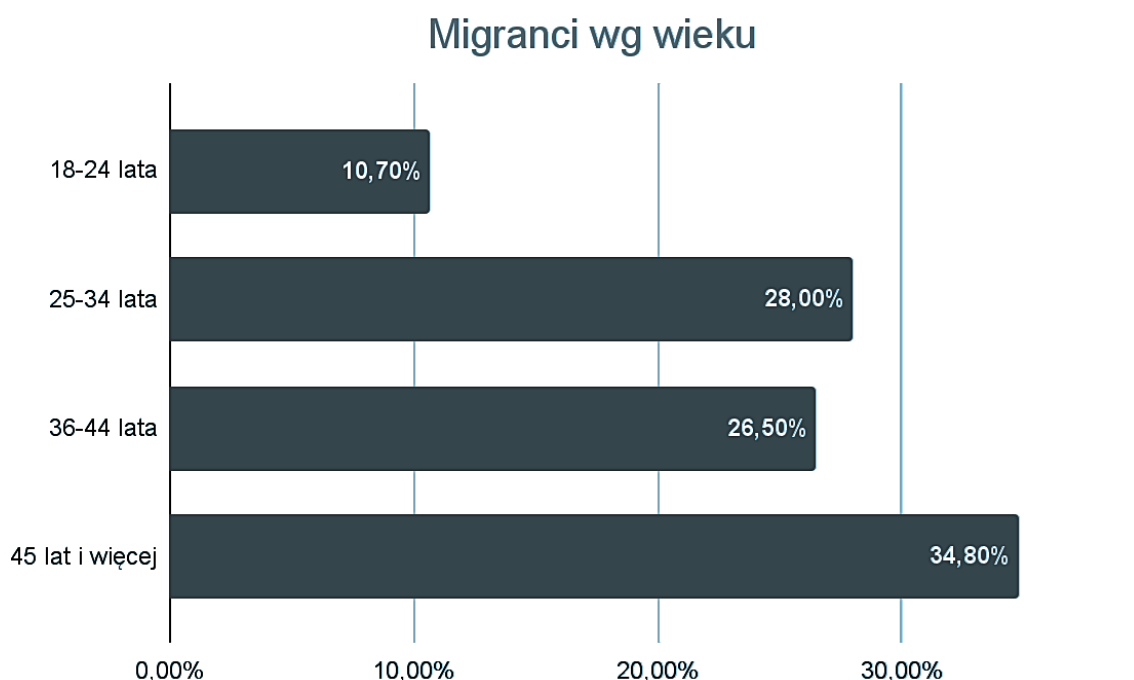
Wykres nr 2. Struktura wykształcenia polskich emigrantów w Niemczech

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportu NBP

Z raportu Narodowego Banku Polskiego można wysunąć wnioski, że **"największa koncentracja emigrantów dotyczy osób o różnych kwalifikacjach, głównie z wykształceniem zawodowym związanym ze świadczeniem usług lub sprzedażą, takimi jak hydraulik, fryzjer, kucharz czy krawcowa."** Przede wszystkim Polacy często znajdują zatrudnienie w szeroko rozumianym sektorze budowlanym, gdzie praca na budowie w Niemczech jest wyjątkowo popularna wśród przyjezdnych. **Od wielu lat monterzy, elektrycy, płytkarze, i tynkarze cieszą się ogromnym zainteresowaniem na niemieckim rynku pracy, co wiąże się nie tylko z łatwością znalezienia zatrudnienia, ale także z atrakcyjnymi stawkami.** Ponadto, osoby nieposiadające specjalistycznego wykształcenia lub nieznające języka niemieckiego również mogą znaleźć zatrudnienie na budowie, ponieważ w tych zawodach pracuje wielu emigrantów, a niezajomość języka niemieckiego nie jest głównym ograniczeniem, zwłaszcza że w wielu miejscach pracy osoby mówiące po niemiecku stanowią mniejszość.

Wykres nr 3. Polscy migranci w Niemczech wg wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportu NBP Polacy pracujący za granicą w 2018 r.

Stanowiska w przemyśle metalurgicznym, branży motoryzacyjnej oraz w dziedzinie logistyki i transportu są również popularne wśród Polaków. To obejmuje zawody kierowców komunikacji zbiorowej, kierowców ciężarówek i różnego rodzaju stanowiska w dziedzinie spedycji. Polacy znający języki często pracują w sektorze turystycznym i IT. Osoby z wykształceniem medycznym również nie napotykają na trudności w znalezieniu zatrudnienia, ponieważ sektor ochrony zdrowia nadal cierpi na brak rąk do pracy i oferuje znacznie lepsze wynagrodzenia niż w Polsce. Praca w opiece nad osobami starszymi w Niemczech cieszy się dużym zainteresowaniem, a w tym obszarze zatrudnienie znajdują zarówno pracownicy medyczni, jak i osoby bez specjalistycznego wykształcenia, ale z doświadczeniem. Co interesujące, coraz częściej Polacy znajdują zatrudnienie także w opiece nad dziećmi i edukacji, zarówno w szkołach, jak i przedszkolach.

Dane te potwierdzają również analizy, które publikuje portal europajobs.pl, gdzie w raporcie *Praca i zarobki w Europie 2019. Polscy specjaliści za granicą*, niezmiennie od lat, liderem wśród liczby ofert pracy pozostają Niemcy z wynikiem ponad 46% w skali wszystkich ofert opublikowanych na portalu europa.jobs. Jak podaje portal, w 2019 roku najczęściej pracowników poszukiwali pracodawcy do pracy w sektorach związanych z **produkcją** (ponad 13% wszystkich ofert), **branżą budowlaną, pracami w magazynie, szeroko pojętymi pracami fizycznymi, spawalnictwem oraz mechaniką/motoryzacją**. Kolejnymi sektorami (poniżej 6%) były **branże związane z elektryką, pracami montażowo-instalacyjnymi, opieką, logistyką, hotelarstwem i gastronomią, hydrauliką, stolarstwem i pracami wykończeniowymi**.

Kandydaci najchętniej odpowiadali na ogłoszenia dotyczące pracy na magazynie (ponad 21% wszystkich aplikacji), blisko 19% aplikacji zostało wysłanych do **pracy na produkcji**, kolejne wyniki (poniżej 10%) zajęły **branże fizyczna, budowlana, logistyczna, spawalnictwo, hotelarstwo i gastronomia oraz elektryka**.¹

Zgodnie z analizami firm zajmujących się międzynarodowym przewozem osób (dane z portalu www.flotea.pl), największa liczba Polaków emigrujących do Niemiec mieszka w Nadrenii Północnej Westfalii, co stanowi około 700 tys. mieszkańców. Mniejsze skupiska Polaków można zaobserwować również w innych niemieckich landach: Bawaria - 204 tys. osób, Badenia-Wirtembergia - 202 tys. osób, Dolna Saksonia - 201 tys. osób.

Należy również zauważyć, że istnieją regiony o mniejszej liczbie mieszkańców pochodzenia polskiego w Niemczech: Turyngia - ok.10 tys. osób, Saksonia-Anhalt - 11tys. osób, Meklemburgia-Pomorze Przednie - ok. 13 tys. osób.

Należy zaznaczyć, że Berlin sam w sobie to miejsce zamieszkania dla około 180 tys. Polaków, co oznacza większą liczbę ludności niż w takich miastach jak Gliwice, Zabrze, Olsztyn, Bielsko-Biała czy Bytom.

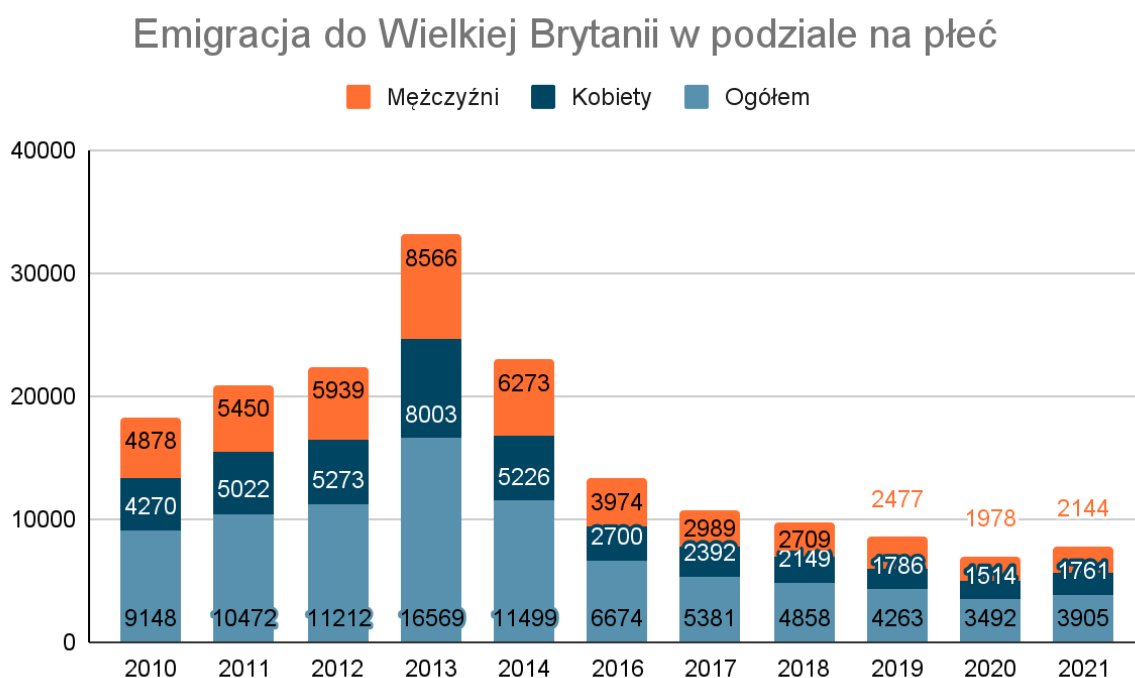
Analizując rozlokowanie Polaków w Niemczech, zauważamy wyraźny podział na wschodnią i zachodnią część kraju. Praktycznie we wszystkich powiatach przygranicznych znajdują się miejsca, gdzie można spotkać zarówno nowych emigrantów, pracowników zarobkowych, jak i osoby, które osiedliły się tam od wielu pokoleń, zachowując silne więzi z Polską. Natomiast zachodnia część Niemiec, ze względu na swój większy dobrobyt, pozostaje znacznie mniej zaludniona przez Polaków.

¹ www.europajobs.pl dostęp 1.11.2023 r.

1.1.3. Wielka Brytania

W rankingu kierunków emigracji Polaków za granicę, **Wielka Brytania** zajmuje drugie miejsce, co nie ulega zmianie od 2004 roku, kiedy to Polska przystąpiła do Unii Europejskiej, umożliwiając swoim obywatelom swobodne przemieszczanie się i pracę w krajach unijnych. Wielka Brytania pozostaje drugim co do popularności miejscem, gdzie Polacy podejmują pracę zarobkową. Przyciąga ich relatywnie korzystna sytuacja finansowa w porównaniu do krajowych standardów, co stanowi czynnik motywujący dla wielu rodaków. Poniższy wykres przedstawia rozkład płci emigrantów pochodzących z Polski i zmierzających do Wielkiej Brytanii.

Wykres nr 4. Emigracja do Wielkiej Brytanii w podziale na płeć w latach 2010-2021

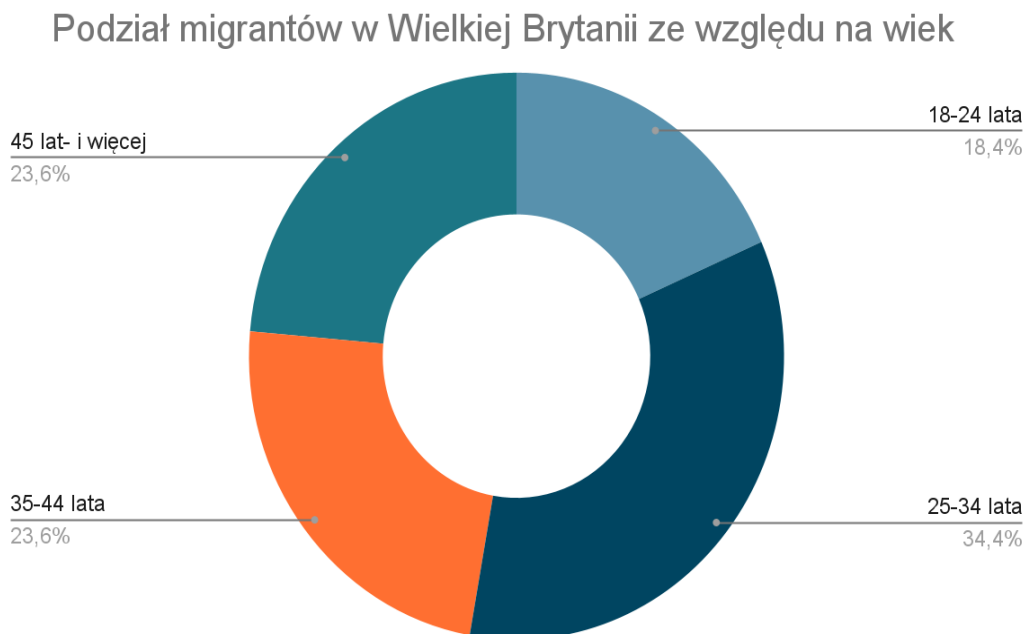
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z roczników GUS Migracje zagraniczne ludności na okres 12 miesięcy i więcej (długookresowe)

Analizując powyższe dane widać tendencję wzrostową od roku 2010 do 2013, wzrost o 81 % w 2013 r. Po roku 2013 zauważalny jest spadek liczby migracji, tendencja powrotu do kraju. Jeśli chodzi o podział płci to widoczna jest przewaga mężczyzn w tym zestawieniu, chociaż nie są to bardzo duże różnice.

Struktura wieku polskich migrantów w Wielkiej Brytanii jest zupełnie inna niż tych, pracujących w Niemczech. Tutaj zauważalny jest wysoki udział osób w przedziale wiekowym 25-34 lat i stanowią aż 34,4 % wszystkich wyjeżdżających w 2018 r. według danych z raportu NBP. Pracownicy powyżej 45

roku życia stanowią mniejszy udział, bo tylko 23,6 % badanych. Wykres poniżej obrazuje jak rozkłada się ten podział.

Wykres nr 5. Polscy migranci w Wielkiej Brytanii w podziale na wiek

Źródło: opracowanie własne na podstawie raport NBP Polacy pracujący za granicą w 2018 r.

Jeśli chodzi o aktywność ekonomiczną, to można zaryzykować uogólnienie, że społeczności polskie cechują się dużym stopniem integracji w różne segmenty gospodarki brytyjskiej: obywateli polskich charakteryzuje duża skala obecności na rynku, zarówno na etacie, jak i w formie samozatrudnienia. Można stwierdzić, że Polacy są obecni na każdym szczeblu, najliczniej reprezentowani są w **zawodach fizycznych, takich jak usługi remontowe, przemysł przetwórczy, rolnictwo, usługi czy hotelarstwo**. Na podstawie brytyjskiego sondażu aktywności na rynku pracy (Labour Force Survey, LFS) z lat 2016/2017 (dane dostępne odnośnie do polskiej populacji) obraz obywateli polskich pod względem aktywności ekonomicznej przedstawia się następująco (dane na podstawie LFS i Office for National Statistics):

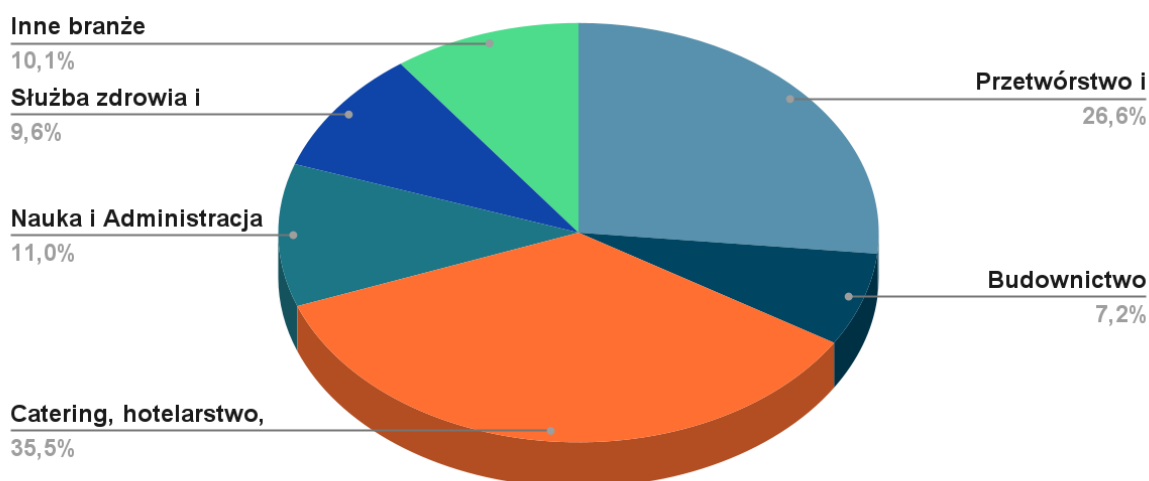
- Polacy są bardzo aktywni ekonomicznie: 85,1% z nich pracuje zawodowo (przy 74,6% aktywności obywateli brytyjskich, 83,4% obywateli innych państw akcesyjnych i 79,9% obywateli państw „starej Unii”, tzw. UE-15), jedynie 3,9% z nich nie pracuje, przy 4,3% stopie bezrobocia wśród obywateli brytyjskich.
- **Jednocześnie większość pracuje w zawodach niewymagających wysokich kwalifikacji. Jest to praca fizyczna, w usługach, w małych firmach. 26,6% pracuje w przetwórstwie i produkcji (9,4% obywateli UK, 8% obywateli UE-15), 7,2% w budownictwie (7,6% obywateli UK, 4,9% obywateli UE-15), 35,5% w usługach cateringowym, hotelarstwie, sprzedaży i transporcie (22,7% obywateli UK, 22% obywateli UE-15). W zawodach wysoko wyspecjalizowanych, wśród profesjonalistów, w nauce czy administracji Polaków pracuje niemal tyle samo, co obywateli**

Wielkiej Brytanii (odpowiednio 11% i 11,3%), ale mniej niż obywateli „starej UE” (14,8%). Jeśli chodzi o sektor służby zdrowia, to Polaków pracuje o wiele mniej niż obywateli brytyjskich (9,6% przy 31,9%) czy obywateli UE-15 (30%).

- Polacy przodują też, jeśli chodzi o samozatrudnienie, szczególnie w Londynie, co odzwierciedla dużą obecność polskich **firm budowlano-remontowych** (dużych i małych) w stolicy. Niemal 38% pracujących w Londynie Polaków to osoby samozatrudnione (przy 16,4% obywateli brytyjskich). W całym Zjednoczonym Królestwie odsetek ten wynosi 13,7%, niemal tyle samo co obywateli brytyjskich (14%) i obywateli UE-15 (17,4%).
- Na tle innych narodowości Polacy gorzej radzą sobie z językiem angielskim. Sześć procent deklaruje, że angielski jest ich głównym językiem (20% z innych nowych państw członkowskich i 55,7% obywateli „starej UE” złożyło taką deklarację), a 26,7% oświadczyło, że mówi słabo albo w ogóle (w innych grupach wielkości te rozkładały się odpowiednio 17,7% i 2,8%).²

Wykres nr 6. Struktura zatrudnienia Polaków w Wielkiej Brytanii wg. branży

Struktura wg. branży zatrudnienia migrantów

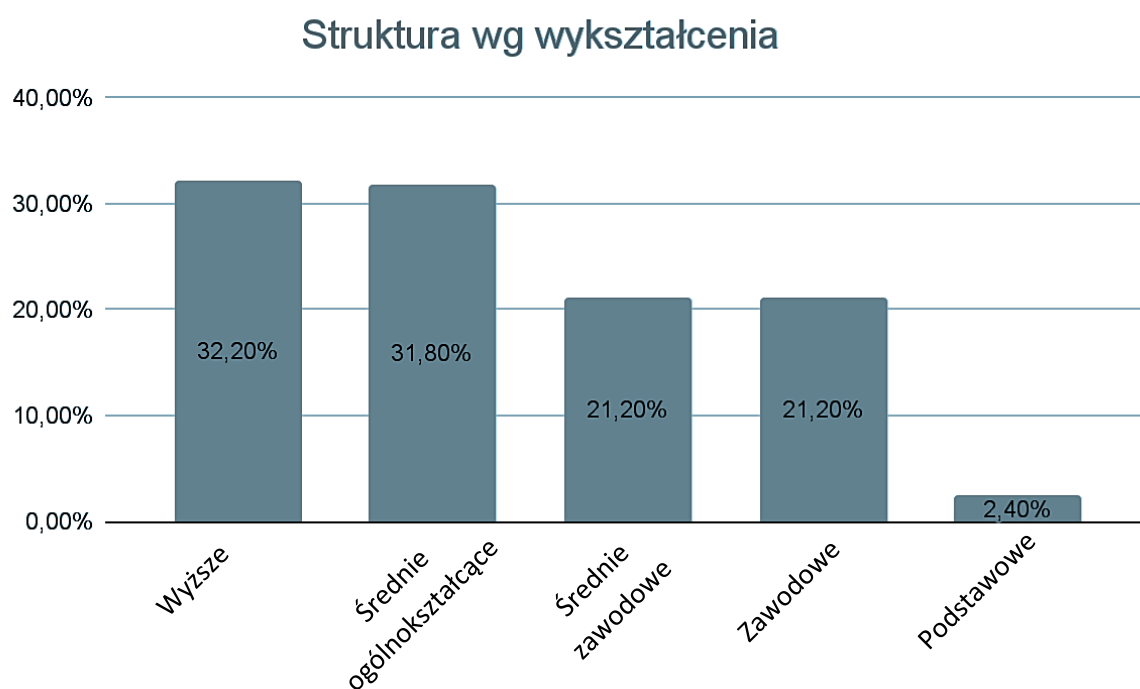

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z publikacji Magdalena Bierzyńska-Sudoł: *Polscy migranci w Wielkiej Brytanii*, 2018 r.

Z analizy wykształcenia migrantów z Polski (wykres nr 7) wynika, że jedna trzecia z nich posiada wykształcenie wyższe, podczas, gdy w przypadku Niemiec nie przekraczała 20,0% (wykres 2.). Odsetek osób z wykształceniem średnim (ogólnokształcącym lub zawodowym) jest zbliżony w obu krajach i wynosi nieco ponad 50,0%, przy czym w Wielkiej Brytanii więcej jest osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, a w Niemczech z wykształceniem średnim zawodowym.

² Magdalena Bierzyńska-Sudoł: *Polscy migranci w Wielkiej Brytanii*, 2018 r.

Wykres nr 7. Struktura wykształcenia polskich emigrantów w Wielkiej Brytanii

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu NBP Polacy pracujący za granicą w 2018 r.

Współcześnie, głównymi ośrodkami koncentracji Polonii w Wielkiej Brytanii są Londyn oraz inne duże miasta, takie jak Edynburg, Birmingham, Liverpool, Manchester czy Belfast.

1.1.4. Holandia

Kolejnym celem emigracji zarobkowej Polaków jest **Holandia**. Nasza rodzima diaspora osiedla się głównie w rejonach, gdzie oferta pracy jest najbardziej obfita. Wśród tych miejsc można wymienić Brabancję Północną, Flevoland, Limburgię czy Południową Holandię. Również holenderskie miasta, zwłaszcza te o największym znaczeniu, takie jak Rotterdam, Amsterdam czy Venlo, nie pozostają bez polskich emigrantów. Polacy chętnie kierują swe kroki do Holandii, poszukując możliwości zarobkowych.

Praca w przemyśle spożywczym, centrach dystrybucyjnych, fabrykach i w sektorze budownictwa jest tu często ich celem. Brak znajomości języka niderlandzkiego nie stanowi kluczowej bariery w codziennym życiu ani w miejscu pracy. Przeważająca większość Holendrów, aż 90%, włada językiem angielskim. Z tego powodu wiele firm wymaga od pracowników znajomości angielskiego. W przypadku pracy na produkcji czy w logistyce, komunikatywna znajomość angielskiego jest zazwyczaj wystarczająca, a w branżach technicznych często wymaga się płynności w tym języku.

Jak podaje agencja zatrudnienia pracowników zagranicą Job Service, nasi rodacy bardzo często starają się podjąć pracę zawodową w okolicach Hagi. Region ten słynie z rozwijającej się **branży rolniczej oraz ogrodniczej**. Osoby przybywające na miejsce szybko znajdują zatrudnienie w **szklarniach czy chłodniach**. Jest to z pewnością kierunek najczęściej wybierany przez Polaków, co potwierdzają dane. W regionie rodacy stanowią około 1,7 procent ogółu mieszkańców. Z kolei w samej Hadze Polacy są najliczniejszymi emigrantami, ponieważ liczą aż 6 procent ogółu wszystkich osób zamieszkujących miasto. Holenderski odpowiednik polskiego GUS-u – CBS, potwierdza, że znajduje się tu ponad 10 tysięcy osób z Polski.

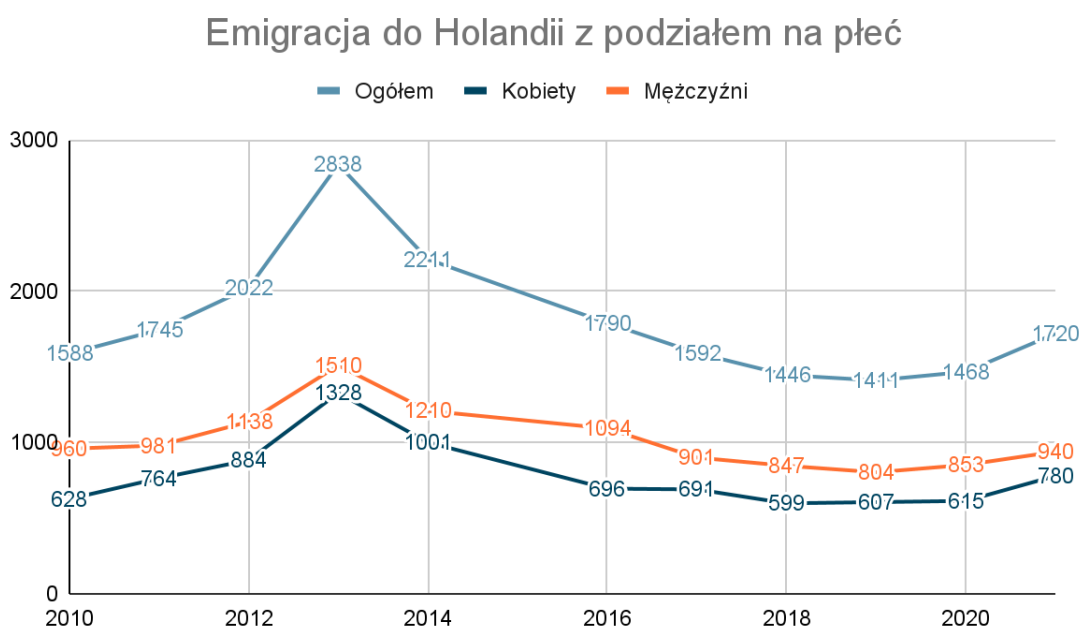
Wielu Polaków decyduje się na wyjazd w okolice Brabancji Północnej, Flevoland, Limburgii, a także Południowej Holandii. Często emigranci ekonomiczni podejmują **pracę w fabrykach, czy centrach dystrybucyjnych bądź magazynach**. CBS podaje, że kolejnym popularnym miastem, tuż za Hagą, jest Rotterdam. W prowincji Holandii Południowej wielu Polaków szuka interesujących propozycji zawodowych. Następnym miastem chętnie zamieszkiwanym przez rodaków, według danych statystycznych, jest Tilburg, a tuż za nim – Amsterdam. Sporo Polaków można spotkać również w Westland oraz w Eindhoven. Zupełnie przeciwnie do północy Holandii, który to kierunek jest najrzadziej obierany przez naszych rodaków, ponieważ jest to mniej rozwinięta pod względem możliwości zarobkowych część kraju.

Polacy chętnie pracują w **magazynach, ale rozwijają swoje kariery również w przemyśle elektronicznym czy samochodowym**. W tym branżach bardzo często nie jest wymagane doświadczenie lub wykształcenie. Dla wykwalifikowanych pracowników czeka jeszcze więcej propozycji. W szczególności poszukiwani są **fachowcy, tacy jak spawacze, operatorzy wózków widłowych, ślusarze czy specjaliści branży budowlanej**. Rozpoczęcie pracy w tych zawodach wiąże się z wyższymi zarobkami, co przyciąga wielu Polaków.

Agencja Job Service zauważa, że w procesie poszukiwania zatrudnienia w Holandii warto wziąć pod uwagę, iż znaczną część dostępnych ofert pracy stanowią stanowiska związane z pracą fizyczną. Przykładem takich stanowisk są **prace w magazynach i na liniach sortowniczych**. Praca tego typu wymaga określonych predyspozycji oraz dobrego stanu zdrowia. Jednak istotne jest to, że

holenderscy pracodawcy skrupulatnie przestrzegają standardów bezpieczeństwa i higieny pracy, aby minimalizować potencjalne ryzyko, zarówno dla pracowników fizycznych, jak i specjalistów, takich jak **budowlańcy czy operatorzy wózków widłowych**. Warto zaznaczyć, że w Holandii działa wiele **mechaników samochodowych oraz polskich kelnerów**. Jednak nie każdy kieruje swoje poszukiwania pracy w branży związane z technicznymi zagadnieniami. **Branża gastronomiczna i rolnicza** również oferuje wiele możliwości zatrudnienia. Na rynku pracy znajdziemy propozycje nie wymagające tak zaawansowanych kwalifikacji, jak w przypadku mechanika samochodowego. Przykładem takich stanowisk są stanowiska kelnerów oraz **pracowników sezonowych zajmujących się np. zbieraniem owoców**. Oferty pracy dostępne są również dla osób, które dopiero rozpoczynają swoją karierę zawodową, w tym studenci, którzy szukają możliwości zarobkowania w okresie wakacyjnym.

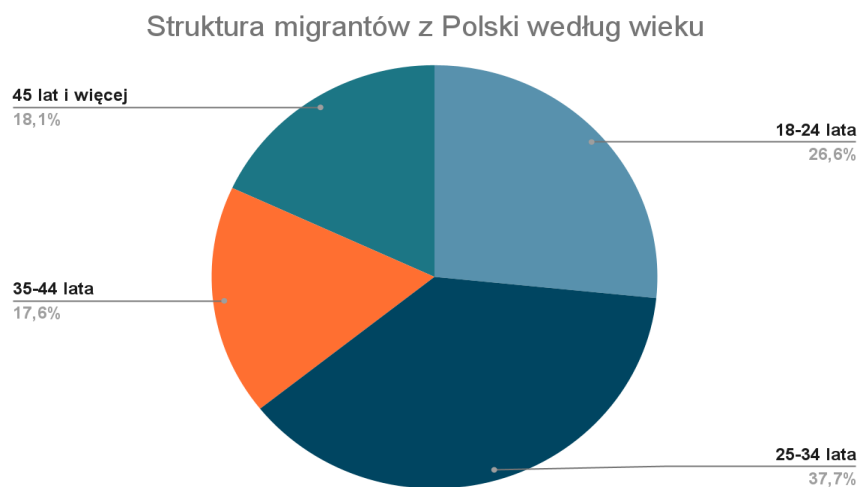
Wykres nr 8. Emigracja zarobkowa do Holandii w podziale na płeć

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując wykres nr 8, można zauważyć, że rok 2013 był rekordowy pod względem wyjazdów naszych rodaków do Holandii, następnie zauważalny jest spadek emigracji do Niderlandów. Od 2020 roku widać wzrost tendencji wyjazdowej Polaków. W tym zestawieniu widoczny jest większy udział mężczyzn, czego przyczyną jest przede wszystkim rodzaj pracy, który wykonują emigranci (w większości to raczej prace na budowie czy w magazynach).

Wykres nr 9. Struktura migrantów z Polski przebywających w Holandii według wieku

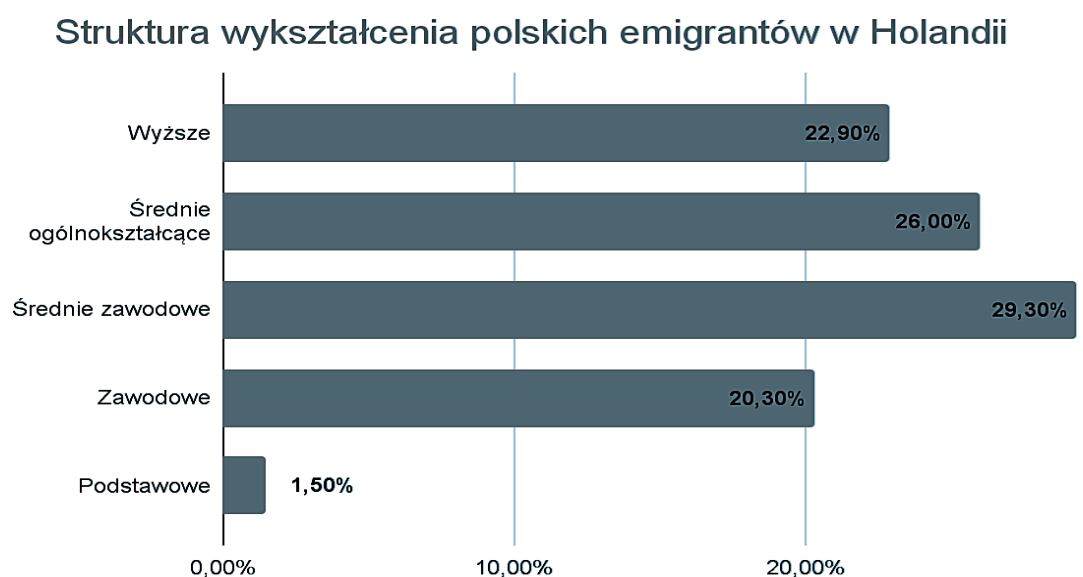

Źródło: opracowanie własne według danych z raportu NBP Polacy pracujący za granicą w 2018 r.

Zdecydowanie najwięcej osób młodych z przedziału wiekowego 18-24 lata (26,6%) oraz w wieku 25-34 lata (37,7%) jest w Holandii. Łącznie osoby, które nie ukończyły 35 lat stanowią w tym kraju 64,3% populacji. Najmniejszą populację stanowią osoby w wieku 45 lat i więcej - 18,1%.

Podział emigrantów zarobkowych z polskim paszportem według ich poziomu wykształcenia ukazuje wykres nr 10.

Wykres nr 10. Struktura wykształcenia emigrantów z Polski w Holandii

Źródło: opracowanie własne według danych z raportu NBP Polacy pracujący za granicą w 2018 r.

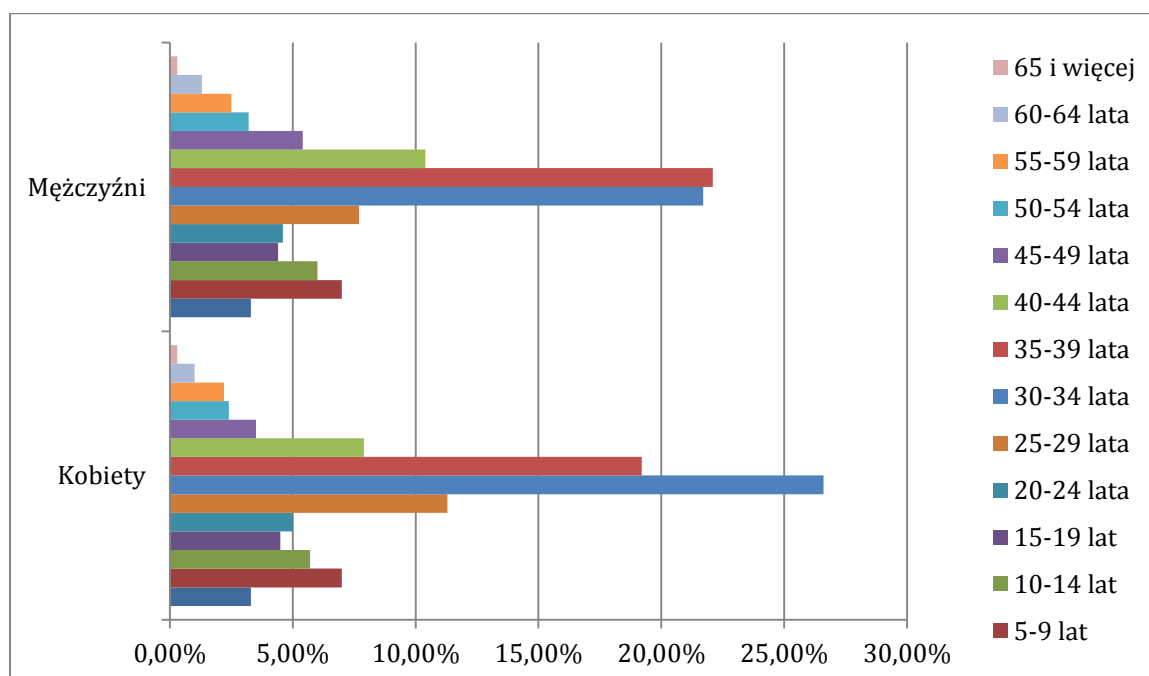
Najczęściej do Holandii migrują osoby z wykształceniem zawodowym -29,30%. Dalej w kolejności są to osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym - 26%, natomiast osoby z wykształceniem podstawowym stanowią znikomy odsetek emigrantów w Holandii. Struktura wykształcenia bardzo dobrze obrazuje rodzaj zatrudnienia i charakter pracy, w którym najlepiej odnajdują się Polacy na emigracji.

1.1.5. Irlandia

Irlandia mieści się w topowej piątce państw Europy Zachodniej, do której najchętniej udają się Polacy w celach zarobkowych. Według zestawień z roczników statystycznych GUS liczba Polaków przebywających w 2020 roku w Irlandii wynosiła 114 tys. osób (tabela nr 1). Według szacunków polskiego MSZ liczba ta, po uwzględnieniu osób o statusie prawnie nieregulowanym, przekracza 150.000. Polacy w Irlandii osiadają najczęściej w stołecznym Dublinie (ok. połowy wspólnoty polskiej), a także w większych miastach, jak Cork, Limerick i Galway.

Dane o wieku imigrantów zamieszkałych w Irlandii nie są publikowane corocznie. Strukturę wieku imigrantów narodowości polskiej w wybranych latach można porównać dzięki danym ze spisów powszechnych - informacji o liczbie osób, które na rok przed datą spisu były obecne w Irlandii (wykres nr 11). Wykres zawiera dane z roku 2016, opracowany na podstawie statystyk prowadzonych przez Central Statistics Office (CSO). Na podstawie tych danych można wyciągnąć wnioski, iż najliczniejszą grupą wiekową stanowią osoby w wieku 30-34 oraz 35-39 lat. Wynik w podziale na płeć jest podobny w obu grupach wiekowych z przewagą kobiet w grupie wiekowej 30-34 lata, odpowiednio kobiety- 26,6 %, mężczyźni 21,7%.

Wykres nr 11. Struktura emigrantów z Polski w Irlandii w podziale na wiek i płeć.

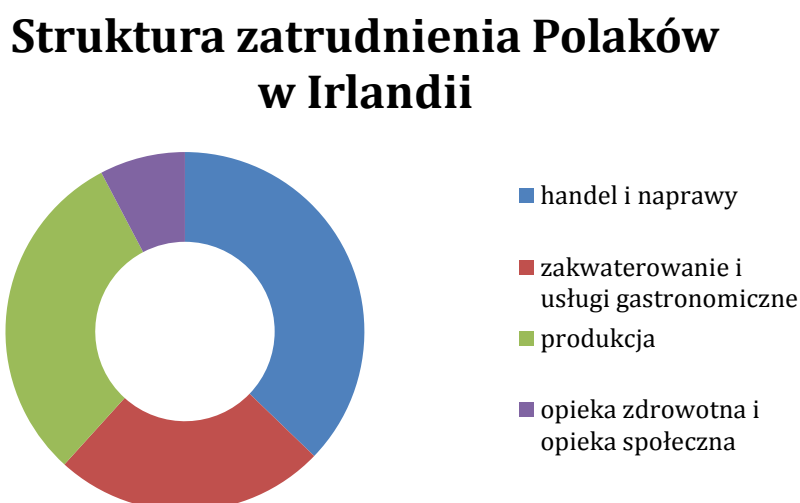
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Central Statistics Office

Jak podaje CSO, w kwietniu 2016 r. w Irlandii pracowało 293 830 obywateli innych krajów, co stanowi 14,9% siły roboczej. Wśród pracowników nieirlandzkich dominowali **obywatele polscy** i brytyjscy, którzy stanowili 42,1% (123 599) ogółu.

Według danych z CSO, wśród pracujących Polaków w Irlandii największa liczba zajmuje się **handlem hurtowym i naprawami** (16 643 w 2016), drugie miejsce zajmuje **przemysł** (13 673) a trzecie – **branża zakwaterowania i gastronomii** (10 971). Znacznie mniejszy udział mają nasi rodacy zatrudnieni w sektorach budżetowych: **opiece zdrowotnej i opiece społecznej** (3451). Wykres nr 12 pokazuje procentowy udział każdej z branż, w której zatrudnienie otrzymali nasi obywatele mieszkający w Irlandii.

Profil wykształcenia był, obok młodego wieku i udziału mężczyzn, istotną cechą wyróżniającą migrantów do Irlandii wśród ogółu migrantów poakcesyjnych z Polski. Udział osób z wyższym wykształceniem wśród migrujących do Irlandii po akcesji do UE wyniósł, wg analizy danych opartych na BAEL, 26% i był on najwyższy spośród pięciu najważniejszych krajów docelowych. Najliczniejsi, choć rzadsi niż w innych głównych krajach docelowych, byli jednak migranci z wykształceniem średnim lub policealnym (38,6%). Odsetek osób po zasadniczej szkole zawodowej wśród imigrantów do Irlandii w okresie poakcesyjnym wyniósł 28,7%.³

Wykres nr 12. Emigranci z Polski przebywający w Irlandii według zatrudnienia w poszczególnej branży gospodarki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z CSO

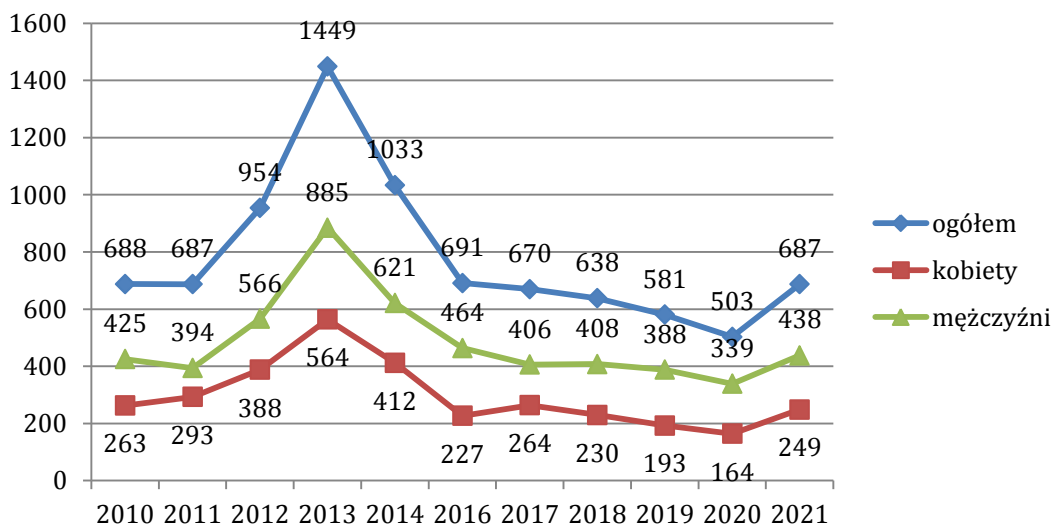
³ Zapuszczanie korzeni na zielonej wyspie? Polacy w Irlandii w drugiej dekadzie po akcesji do UE, Ośrodek Badań nad migracjami, grudzień 2018

1.1.6. Norwegia

Obywatele z Polski są najczęściej migrującą grupą społeczną do Norwegii według statystyk z 2019 r. prowadzonych przez Nordic Labour Journal. Szczególnie liczne migracje Polaków do Norwegii są zauważalne po akcesji Polski do UE w 2004 roku. Jako członek Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Norwegia zmuszona była otworzyć rynek pracy dla obywateli nowych krajów członkowskich UE. Norwegia stała się atrakcyjnym celem dla polskich migrantów zarobkowych w ciągu ostatnich kilkunastu lat. Według danych statystycznych GUS, liczba Polaków pracujących w Norwegii znacząco wzrosła, osiągając w 2020 roku poziom 97 tys. osób przebywających czasowo, powyżej 3 miesięcy (dane w podziale na lata 2010-2020 z tabeli nr 1).

Podział emigrantów z Polski w latach 2010-2021 ze względu na płeć, obrazuje wykres nr 13. Najwyższe wskaźniki emigracji widoczne są w 2013 r., wtedy to, jak pokazują dane GUS wyjechało na pobyt stały 1449 osób z Polski. W kolejnych latach ten zwykły trend znacznie spada, z poziomu 1449 osób do niespełna 503 w 2020 r. (pandemia COVID 19). Od 2021 r. ponownie można zaobserwować trend rosnący. Z wykresu można także odczytać, że do Norwegii częściej emigrują mężczyźni. Niemal w każdym roku na przełomie lat 2010-2021 widoczny jest prawie dwukrotnie wyższy udział mężczyzn w migracji długookresowej niż kobiet.

Wykres nr 13. Podział polskich emigrantów ze względu na płeć

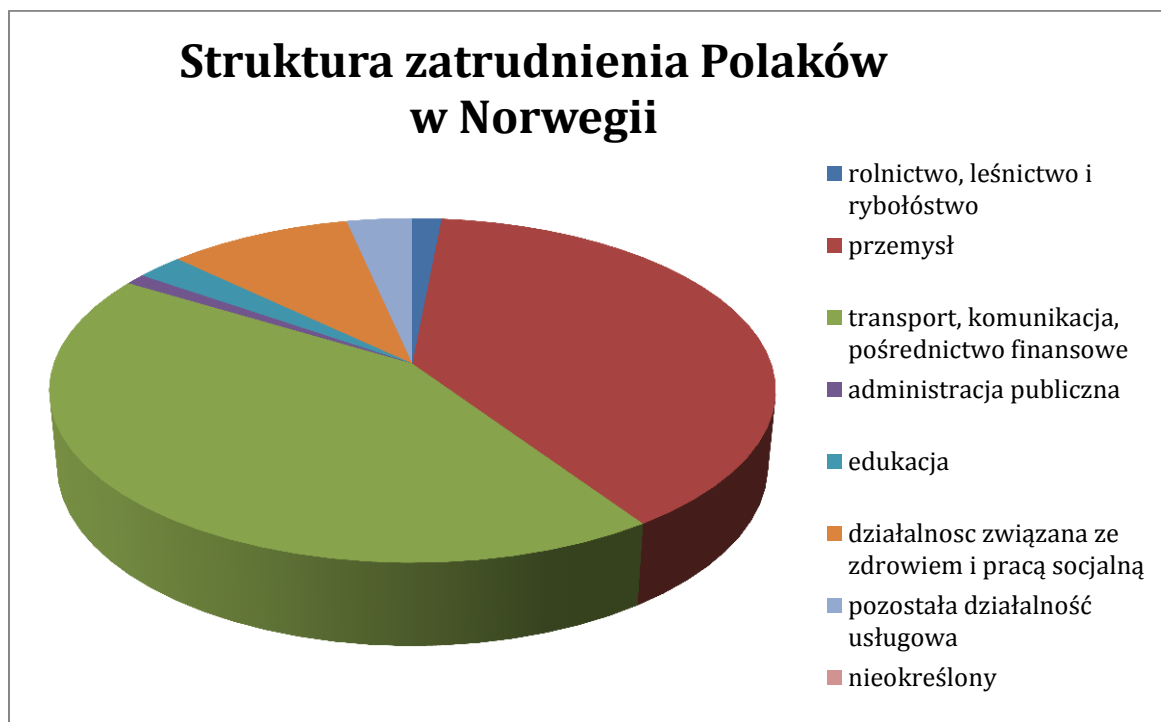

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z roczników GUS Migracje zagraniczne ludności na okres 12 miesięcy i więcej (długookresowe)

Polacy w Norwegii pracują głównie w następujących sektorach gospodarki: **transport, komunikacja; rolnictwo, rybołówstwo; przemysł, wytwarzanie energii elektrycznej, gospodarka odpadami; rekrutacja pracowników i zapewnienie personelu**. Pracują też w **szpitalach** – jako personel średniego i wyższego szczebla, w **edukacji** – poczynając od przedszkoli, a na uniwersytetach kończąc, oraz w szeroko pojętych **usługach**. Zatrudniani są jako inżynierowie i urzędnicy. Jednak najczęściej **wykonywać prace fizyczne**. Dotyczy to szczególnie mężczyzn zatrudnionych w **budownictwie**, którzy często, przynajmniej formalnie, są niewykwalifikowanymi robotnikami.

Wykres nr 14 ukazuje dane udostępnione na stronie Statistics Norway (urząd statystyczny Norwegii) dotyczące zatrudnienia polskich obywateli w Norwegii na przełomie 2020 r.

Wykres nr 14. Struktura zatrudnienia polskich pracowników w Norwegii w 2020 r.

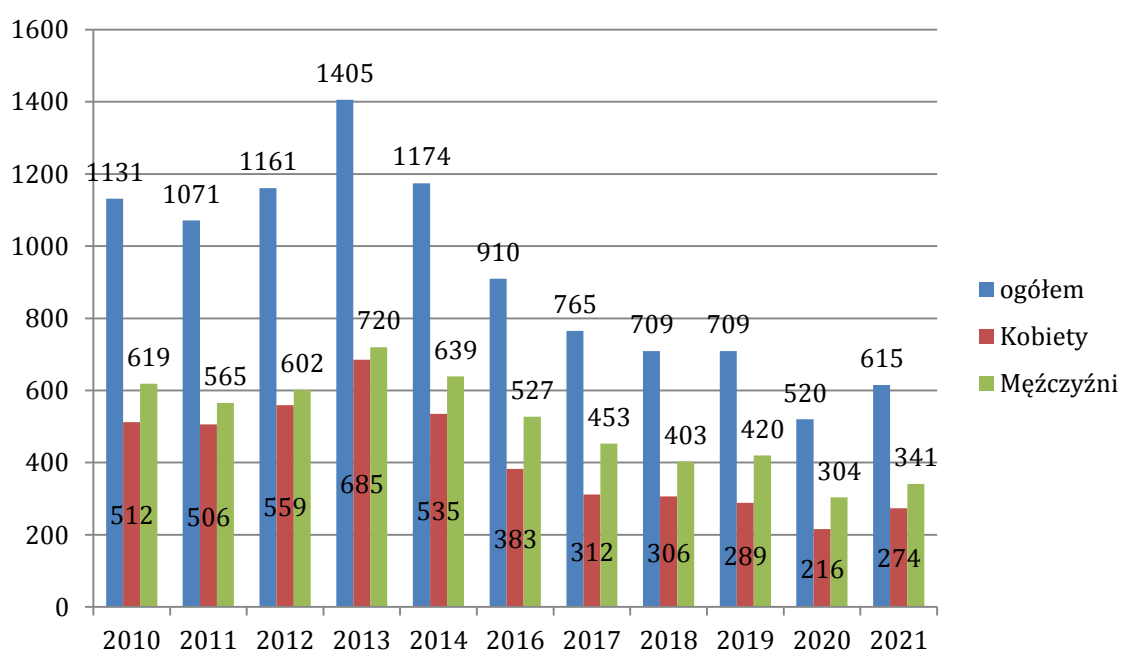
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Statistics Norway

1.1.7. Francja

Francja jest kolejnym państwem, który zachęca naszych rodaków do emigracji zarobkowej. Według szacunków GUS na przełomie lat 2010-2020 liczba Polaków przebywających na terenie Francji nieznacznie różniła się w wybranych latach, ale przeważnie oscylowała na poziomie od 60 tys. w 2010 r. do 63 tys. w roku 2020 (tabela nr 1). Tym samym Francja plasuje się w pierwszej dziesiątce najczęściej wybieranych kierunków migracji zarobkowych przez Polaków. Od 1 lipca 2008 roku nasi obywatele mogą przebywać oraz podejmować pracę zarobkową na terenie Francji praktycznie bez żadnych ograniczeń. Niepotrzebne są przy tym pozwolenia na pobyt lub zezwolenia na wykonywanie zadań zawodowych. Wjazd do Francji odbywa się na podstawie ważnego dokumentu tożsamości. Może to być zarówno paszport, jak i dowód osobisty. Jest to niezwykle udogodnienie w stosunku do wcześniej obowiązującego prawa. Przed 2008 rokiem nie można było podejmować pracy bez karty pobytu.

Podobnie, jak w pozostałych krajach, które zostały objęte analizą, to także we Francji w 2013 roku przebywało najwięcej osób z Polski, ogółem 1405 na pobyt stały (wykres nr 15). Porównując strukturę polskich obywateli we Francji, w latach 2010-2020 r. widać, że w większości do Francji za pracą zarobkową udawali się mężczyźni. Taka struktura płci jest potwierdzeniem prawidłowości, że mobilność terytorialna migrantów jest raczej domeną mężczyzn niż kobiet.

Wykres nr 15. Podział emigrantów z Polski we Francji ze względu na płeć.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z roczników GUS Migracje zagraniczne ludności na okres 12 miesięcy i więcej (długookresowe)

Zawody, które cieszą się największą popularnością we Francji wśród naszych rodaków, to przede wszystkim:

Elektryk. Praca w zawodzie elektryka we Francji stanowi atrakcyjną opcję, szczególnie dla specjalistów, którzy napotykają trudności ze znalezieniem zatrudnienia w Polsce lub otrzymują niskie wynagrodzenia. Osoby posługujące się językiem francuskim (lub angielskim) na poziomie komunikatywnym oraz posiadające aktualne uprawnienia SEP (Stowarzyszenie Elektryków Polskich) mają znacznie większe możliwości zarobkowe za granicą niż w kraju. Przyjmuje się, że elektryk nad Sekwaną może otrzymywać nawet 1400 euro miesięcznie, co czyni ten zawód jednym z najlepiej płatnych we Francji.

Pracownik budowy. Branża budowlana jest zdecydowanie najczęściej wybieranym sektorem zarobkowym przez Polaków we Francji. Ze względu na dobrą reputację polskich pracowników budowlanych, poszukiwani są **murarze, stolarze, dekarze, spawacze, monterzy oraz hydraulicy**. Dostępne są również oferty pracy dla elektryków, skierowane do specjalistów z odpowiednim przygotowaniem i doświadczeniem zawodowym. Polscy pracownicy budowlani są za granicą doceniani przede wszystkim za jakość usług, rzetelność, sumienność oraz wysokie kwalifikacje zawodowe.

Pomoc kuchenna. Praca w gastronomii i hotelarstwie stanowi atrakcyjną opcję dla Polaków emigrujących do Francji z kilku powodów. W okresie letnim, często wyjeżdżają studenci i maturzyści, którzy, podejmując pracę jako kelnerzy lub pomocnicy kuchenni, mogą w krótkim czasie zdobyć dodatkowe środki finansowe i ciekawie spędzić wakacje. Branża gastronomiczna cieszy się dużym zainteresowaniem wśród Polaków, głównie ze względu na atrakcyjne wynagrodzenia. Osoby biegle posługujące się językiem francuskim i pracujące jako kucharze lub kierownicy sali mogą liczyć na wynagrodzenie w przedziale od 1400 do nawet 1700 euro miesięcznie.

Głównymi ośrodkami Polaków we Francji są wielkie miasta, przede wszystkim Paryż, w którym Polonia liczy ponad 100.000 osób i Lyon oraz miejscowości w dawnym zagłębiu węglowym Nord–Pas–de–Calais.

1.1.8. Szwecja

Kolejnym państwem skandynawskim, do którego licznie migrują zarobkowo nasi rodacy jest Szwecja. Statystyki GUS pokazują, że w latach 2010–2020 liczba wyjeżdżających w tym kierunku stale rośnie (dane w tabeli nr 1). Praca w Szwecji nie wymaga od Polaków zdobywania specjalnego pozwolenia na wykonywanie pracy. Jeżeli chce się tam zostać dłużej niż 90 dni, należy jednak zdobyć „uppehällstillstånd”, czyli zezwolenie na pobyt, dzięki któremu można otrzymać stały Szwedzki Numer Identyfikacji Podatkowej.

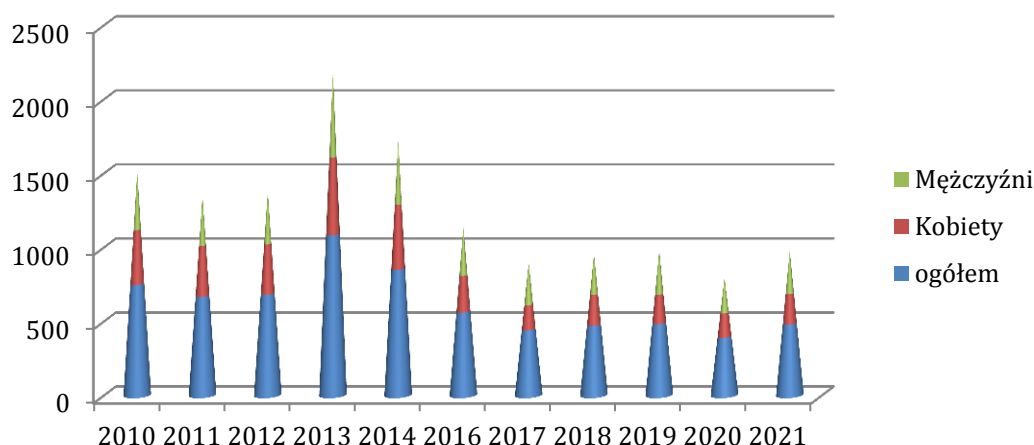
Rynek pracy w Szwecji dynamicznie się rozwija. Charakteryzuje się niskim bezrobociem i cieszy się sporym uznaniem w całej Unii Europejskiej. Cały czas potrzebuje też nowych pracowników. Pozostaje przy tym otwarty na osoby z zagranicy.

Praca w Szwecji dla Polaków jest dostępna w rozmaitych branżach. Jak podają dane jednego z największych portali zatrudniających do pracy tymczasowej zagranicą Randstadt, z niedoborem pracowników zmagają się przede wszystkim **branża budowlana, rolnicza, edukacyjna, usługowa, IT oraz związana z ochroną zdrowia**. Pracę w Szwecji mogą więc znaleźć m.in. **architekci, inżynierowie, budowlańcy (zarówno wykwalifikowani, jak i niewykwalifikowani), lekarze, pielęgniarki, ratownicy medyczni, nauczyciele, programiści, kucharze, asystencki personel medyczny, pracownicy domowej opieki czy pracownicy socjalni**. Jak widać, wiele z tych zawodów to profesje specjalistyczne, które wymagają zarówno odpowiedniego wykształcenia oraz kompetencji, jak i znajomości języka obcego.

Na portalach z ogłoszeniami o pracę w Szwecji widać, że pracodawcy szukają budowlańców. Jest praca dla **operatorów maszyn budowlanych, betoniarzy, murarzy, malarzy i zbrojarzy. Fachowcy od kładzenia asfaltu, ślusarze czy elektrycy** także mogą przebierać w ciekawych ofertach. Poszukuje się również niewykwalifikowanego personelu — osób do zatrudnienia w serwisie sprzętającym, do pomocy przy pracach fizycznych czy do pracy w magazynach.

Podobnie jak w przypadku pozostałych, poddanych analizie państw europejskich, w przypadku Szwecji również można zauważyć, że rok 2013 charakteryzuje się największą liczbą wyjazdów na długookresowy pobyt. Tutaj również widać tendencję spadkową w ilości wyjeżdżających Polaków po roku 2013, podobnie jak w przypadku reszty państw, które zostały wybrane do analizy. Jeśli chodzi o podział ze względu na płeć, to jest tutaj w miarę równy rozkład danych. Wyniki tylko nieznacznie się różnią w latach od 2018 do 2021, z przewagą mężczyzn. Dane ukazuje wykres nr 16.

Wykres nr 16. Podział emigrantów z Polski ze względu na płeć

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z roczników GUS Migracje zagraniczne ludności na okres 12 miesięcy i więcej (długookresowe)

1.1.9. Republika Czeska

Obywatele polscy korzystają z prawa do swobodnego przepływu osób w ramach Unii Europejskiej/Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Z racji otwarcia granic po akcesji Republiki Czeskiej do Unii Europejskiej, także tutaj nasi obywatele mogą znaleźć zatrudnienie bez przeszkód. Dokumentem podróży uprawniającym do wjazdu i pobytu (niezależnie od jego celu) na terytorium Republiki Czeskiej do 90 dni jest paszport bądź dowód osobisty.

Według statystyki GUS, jeśli chodzi o państwa z tzw. „nowej Unii”, liczba obywateli z Polski emigrujących na pobyt stały do RCz charakteryzuje się tendencją wzrostową. Wyniki prezentuje tabela nr 1, w której widać, że w 2010 r. na terenie RCz przebywało 7 tys. obywateli polskich, a w 2020 r liczba ta wzrosła do 10 tys. osób. Według danych z roczników statystycznych Czeskiego Urzędu Statystycznego, Polska utrzymuje piątą pozycję wśród wszystkich obcokrajowców zatrudnionych na rynku czeskim - po obywatelach Ukrainy, Wietnamu, Rosji i Słowacji. Z powyższych danych także wynika, że dynamika zatrudnienia polskich obywateli w RCz jest znacznie wyższa w stosunku do wszystkich obcokrajowców zatrudnionych na tym rynku. Dane te mogą potwierdzać, że czeski rynek stał się interesującym rynkiem pracy dla Polaków. Tabela nr 2 obrazuje podział emigracji polskich obywateli, w tym na pobyt stały, na terytorium Czech z uwzględnieniem kobiet. Według danych największa liczba osób pochodzenia polskiego przebywała na terytorium Republiki Czeskiej między 2018, a 2019 rokiem (ponad 21 tys. osób). Spadek widoczny jest po okresie pandemii COVID-19, wtedy to na terenie RCz przebywało niecałe 18 tys. naszych rodaków. W pobytku stałym przeważają kobiety.

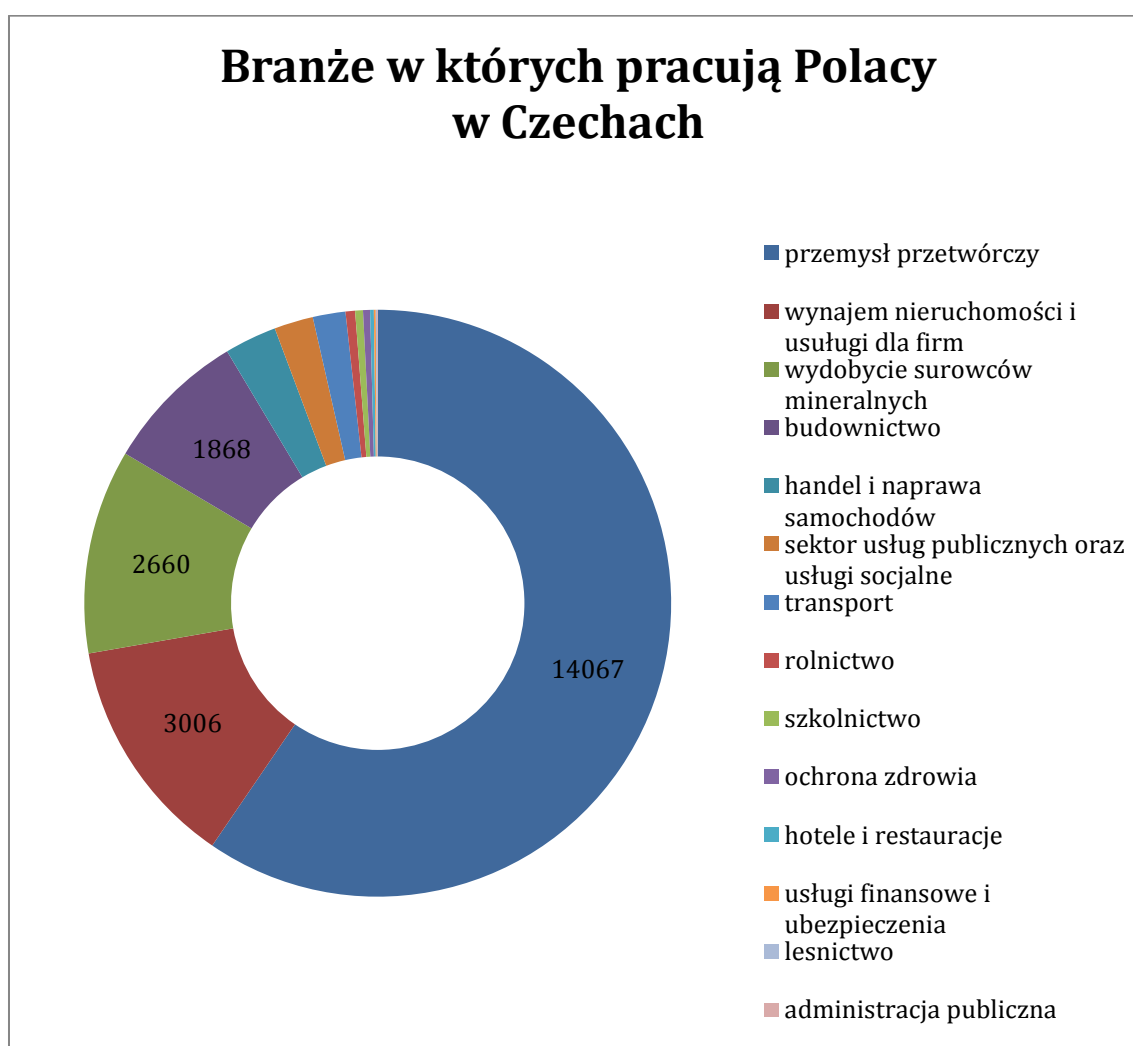
Tabela nr 2. Podział emigrantów z Polski w Republice Czeskiej – ogółem i na pobyt stały (lata 2010-2021), dane w tys.

Rok emigracji	Ogółem	Na pobyt stały	W tym kobiety
2010	18242	10959	7658
2011	19058	10855	7542
2012	19235	10658	7311
2013	19452	10640	7215
2014	19626	10652	7173
2015	19840	10686	7160
2016	20305	10753	7149
2017	20669	10788	7116

2018	21279	10815	7103
2019	21767	10906	7117
2020	20733	10970	7116
2021	17936	11129	7173

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych z roczników Český Statistický Úrad

Wykres nr 17. Struktura zatrudnienia Polaków w Republice Czeskiej- podział na branże w których uzyskują zatrudnienie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wyjazdy zarobkowe Polaków do Republiki Czeskiej po 1 maja 2004 roku, Michał Lubicz Miszewski Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Czeski rynek dla Polaków jest popularny ze względu na jego bliskość oraz coraz lepsze drogi wiodące na południe Europy. Najwięcej ofert pracy jest w czeskich zakładach branży motoryzacyjnej, takich jak Skoda Auto, TRW czy Faurecia, oraz w **budownictwie**.

Największa ilość polskich pracowników znajduje zatrudnienie w **przemśle przetwórczym, motoryzacyjnym, w budownictwie oraz w działalności naukowo-badawczej**. Pracę w RCz z powodzeniem podejmują **logistycy, mechanicy samochodowi, operatorzy obróbki maszynowej, spawacze, ślusarze, murarze, tynkarze oraz pielęgniarki i szwaczki**. Od dawna do pracy w RCz wyjeżdżają też polscy **górnicy**. Wykres nr 17 obrazuje strukturę zatrudnienia obywateli polskich w podziale na zawody, w których zatrudniani są u naszego południowego sąsiada.

Według danych Český Statistický Úrad najwięcej osób z obywatelstwem polskim zamieszkuje region Morawsko-Śląski (5214 osób), środkowe Czechy (2245 osób), Region Hradec Kralove (1971 osób), Praga (1955 osób), Liberec (1515 osób).

Analiza migracji zarobkowych, wykazała, że Polacy pracujący za granicą często angażują się w różnorodne zajęcia, zwłaszcza w krajach Europy Zachodniej, wymienionych wcześniej. Najczęściej wybieranymi zawodami są te związane z branżą budowlaną, remontami (tak zwane "wykończeniówki"), usługami związanymi z budownictwem (takie jak prace termomodernizacyjne, kanalizacyjne, wymiana okien, systemy ogrzewania w domach i hydraulika), serwisem i naprawami wind, pracami dekarскими, elektryką oraz pracami tynkarskimi, zarówno w budynkach mieszkalnych, jak i obiektach przemysłowych, a także pracami malarskimi.

1.2. Analiza stanu prawnego w zakresie prowadzenia prac remontowych i budowlanych w budynkach, instalacjach i urządzeniach, w których są lub mogą być użytkowane wyroby zawierające azbest.

1.2.1. Dyrektywy UE

Generalne ramy przepisów prawnych w Unii Europejskiej związane z azbestem stanowią Dyrektywy UE i Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego, w tym:

Dyrektywa 2004/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r.

Dyrektywa 2004/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagennych podczas pracy (szósta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy Rady 89/391/EWG)

(Dz.Urz. WE L 158 z 30.04.2004, str. 50; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 5, str. 35)

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Tekst mający znaczenie dla EOG)

(Dz.U.U.E.L.312 z dnia 22.11.2008, str.3)

Akty zmieniające:

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/851 z dnia 30 maja 2018 r. zmieniająca dyrektywę 2008/98/WE w sprawie odpadów (Tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz.U.U.E.L. 150 z dnia 14.06.2018, str. 109);

- Rozporządzenie Rady (UE) 2017/997 z dnia 8 czerwca 2017 r. zmieniające załącznik III do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE w odniesieniu do niebezpiecznej właściwości HP 14 Ekotoksyczne" (Tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz.U.U.E.L. 150 z dnia 14.06.2017, str. 1);

- Dyrektywa Komisji (UE) 2015/1127 z dnia 10 lipca 2015 r. zmieniająca załącznik II do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE w sprawie odpadów oraz uchylającej niektóre dyrektywy (Tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz.U.U.E.L. 184 z dnia 11.07.2015, str. 13);

- Rozporządzenie Komisji (UE) NR 1357/2014 z dnia 18 grudnia 2014 r. zastępujące załącznik III do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE w sprawie odpadów oraz uchylającej niektóre dyrektywy (Tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz.U.U.E.L. 365 z dnia 19.12.2014, str. 28).

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/148/WE; z dnia 30 listopada 2009 r.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/148/WE; z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (wersja ujednolicona) (Tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz.U.U.E.L. 330 z dnia 16.12.2009, str. 28)

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/19/UE z dnia 4 lipca 2012 r.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/19/UE z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (WEEE)(wersja przekształcona)(Tekst mający znaczenie dla EOG)

(Dz.U.U.E.L. 197 z dnia 24.07.2012, str. 38)

Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r.

Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów

(Dz.Urz. WE L 182 z 16.07.1999, str. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, str. 228)

Dyrektywa Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r.

Dyrektywa Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczenia zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu

(Dz.Urz. WE L 85 z 28.03.1987, str. 40, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 8, str. 269)

Akt posiada akty zmieniające.

Dyrektywa Rady 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r.

Dyrektywa Rady 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy

(Dz.Urz. WE L 183 z 29.06.1989, str. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 349)

Dyrektywa Rady 92/57EWG z dnia 24 czerwca 1992 r.

Dyrektywa Rady 92/57EWG z dnia 24 czerwca 1992 r. w sprawie wdrożenia minimalnych wymagań bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na tymczasowych lub ruchomych budowach (ósma szczegółowa dyrektywa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG)

(Dz. Urz. WE L 245, z 26.08.1992, str. 6, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz.5, t. 2, str. 71)

Dyrektywa Rady 94/33/WE z dnia 22 czerwca 1994 r.

Dyrektywa Rady 94/33/WE z dnia 22 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych

(Dz.Urz. WE L 216 z 20.08.1994, str.12, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 213)

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 14 marca 2013 r.

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 14 marca 2013 r. w sprawie azbestozależnych chorób zawodowych i perspektyw całkowitego wyeliminowania wciąż obecnego azbestu (2012/2065(INI))

Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r.

Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE

(Dz. Urz. WE L 396, z 30.12.2006, str. 1 oraz sprostowanie w Dz. Urz. WE L 136, z 29.05.2007, str. 3)

Akt posiada 59 aktów zmieniających.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r. ustanawiające zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych i uchylające dyrektywę Rady 89/106/EWG (Tekst mający znaczenie dla EOG)

(Dz.U.UE.L. 88 z dnia 04.04.2011, str. 5)

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) 1013/2006 z dnia 14 czerwca 2006 r.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) 1013/2006 z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów

(Dz. Urz. WE L 190, z 12.07.2006, str. 1)

Akt posiada 13 aktów zmieniających.

Decyzja Rady 2003/33/WE z dnia 19 grudnia 2002 r.

Decyzja Rady 2003/33/WE z dnia 19 grudnia 2002 r. ustanawiająca kryteria i procedury przyjęcia odpadów na składowiska, na podstawie art. 16 i załącznika II do dyrektywy 1999/31/WE

(Dz.Urz. WE L 11 z 16.01.2003, str. 27, Dz.Urz. WE L 218 z 23.08.2007, str. 25; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 7, str. 314).

Szczegółowe przepisy wykonawcze dotyczące azbestu zawarte są w ustawodawstwach krajowych.

Poniżej przedstawiono najważniejsze przepisy krajowe dotyczące postępowania z azbestem w poszczególnych państwach, będących przedmiotem diagnozy.

1.2.2. Niemcy

Azbest był używany we wszystkich krajach związkowych w szerokiej gamie produktów budowlanych. Od 31 października 1993 r. w Niemczech obowiązuje zakaz produkcji, wprowadzania do obrotu i stosowania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest. Należy zatem spodziewać się obecności wyrobów zawierających azbest w starszych budynkach i na starszych budynkach, które zostały zbudowane przed 31 października 1993 r. lub których budowa rozpoczęła się przed tym terminem. Powszechnie znane jest zastosowanie azbestu w płytach dachowych, elewacyjnych czy izolacjach przeciwpożarowych. Mniej znane jest jednak m.in. zastosowanie azbestu w wykładzinach podłogowych (w tym w kleju znajdującym się pod spodem), tynkach, wypełniaczach, klejach do płytek i produktach chemii budowlanej (np. niektórych szpachlówkach).

Zagadnienia związane z azbestem zostały uregulowane w następujących aktach prawnych:

1. BAuA - Tätigkeiten mit Gefahrstoffen - Gefahrstoffverordnung (GefStoffV) - Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin - Rozporządzenie w sprawie substancji niebezpiecznych (GefStoffV)
2. BAuA - Regelwerk - TRGS 519 Asbest: Abbruch-, Sanierungs- oder Instandhaltungsarbeiten - Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin - TRGS 519 Azbest: prace rozbiórkowe, rekultywacyjne lub konserwacyjne. Przepisy techniczne dotyczące substancji niebezpiecznych
3. BAuA - Regelwerk - TRGS 517 Tätigkeiten mit potenziell asbesthaltigen mineralischen Rohstoffen und daraus hergestellten Gemischen und Erzeugnissen - Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin - TRGS 517 Działalność związana z surowcami mineralnymi potencjalnie zawierającymi azbest oraz ich mieszaninami i produktami pochodnymi. Przepisy techniczne dotyczące substancji niebezpiecznych
4. BAuA - Regelwerk - TRGS 910 Risikobezogenes Maßnahmenkonzept für Tätigkeiten mit krebserzeugenden Gefahrstoffen - Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin - TRGS 910 Koncepcja środków związanych z ryzykiem w odniesieniu do działań z rakotwórczymi substancjami niebezpiecznymi. Przepisy techniczne dotyczące substancji niebezpiecznych
5. Publikationen / Mitteilungen - Bund/Länder-Arbeitsgemeinschaft Abfall (LAGA) (laga-online.de) - Federalna/Krajowa Grupa Robocza ds. Odpadów (LAGA). Aktualności z LAGA (stan na wrzesień 2023 r.)

Listy uprawnionych ekspertów

Das bundesweite IHK-Sachverständigenverzeichnis (SVV) - SVW

Sachverständige für Asbest | B2B Firmen & Lieferanten | wlv.de

Hier finden Sie Ihren Sachverständigen (bvs-ev.de)

Publikacje

[BAuA - baa: Bericht - National Asbestos Profile for Germany - Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin](#)

[BAuA - baa: Fokus - Asbest: Regelungen zum Schutz der Arbeitnehmer in der Bundesrepublik Deutschland - Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin](#)

Strony internetowe

[BMAS - Arbeitsschutz](#)

[Asbest | Umweltbundesamt](#)

[Asbest: Tipps | Stiftung Warentest](#)

[IFA: Asbest am Arbeitsplatz \(dguv.de\)](#)

[BAuA - Informationsplattform Asbest - Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin](#)

[Asbest | Gefahr erkennen, beurteilen und richtig handeln \(suva.ch\)](#)

Przewodniki

[IFA - Praktische Hilfe: Asbest - Asbestsanierung - ASI-Arbeiten \(dguv.de\)](#)

[DL 2 2010_Aufl2.pdf \(bund.de\)](#)

[Publikationen / Mitteilungen - Bund/Länder-Arbeitsgemeinschaft Abfall \(LAGA\) \(laga-online.de\)](#)

[z04-diskussionspapier_asbest_web_2015_06_16.pdf \(gesamtverband-schadstoff.de\)](#)

[DL 2 2010_Aufl2.pdf;jsessionid=2E90D1A3235A6DCCD02C90081B370C724.live11293 \(bund.de\)](#)

[Asbest \(bayern.de\)](#)

1.2.3. Wielka Brytania

Najważniejsze przepisy dotyczące azbestu:

Control of Asbestos Regulations 2012 - Przepisy dotyczące kontroli azbestu z 2012 r. nakładają na podmioty odpowiedzialne obowiązek podjęcia działań zapobiegających narażeniu pracowników na działanie azbestu w miejscu pracy.

Publikacje HSE

A comprehensive guide to managing asbestos in premises

HSG227, HSE Books, 2002, ISBN 978 0 7176 2381 5

Obszerny przewodnik dotyczący zarządzania azbestem w obiektach

www.hse.gov.uk/pubns/books/HSG227.htm

Asbestos: The survey guide HSG264 (Second edition)

HSE Books 2012 ISBN 978 0 7176 6502 0

Azbest: Przewodnik po badaniach HSG264 (wydanie drugie)

www.hse.gov.uk/pubns/books/HSG264.htm

Asbestos essentials: A task manual for building, maintenance and allied trades on non-licensed asbestos work.

HSG210 (Third edition) HSE Books 2012 ISBN 978 0 7176 6503 7

Azbest Essentials: Podręcznik w zakresie prac budowlanych, konserwacji i innych nielicencjonowanych działań związanych z azbestem.

www.hse.gov.uk/pubns/books/HSG210.htm

Work with materials containing asbestos. Control of Asbestos Regulations 2006. Approved Code of Practice and guidance

L143 HSE Books 2006 ISBN 978 0 7176 6206 7

Praca z materiałami zawierającymi azbest. Przepisy dotyczące kontroli azbestu z 2006 r. Zatwierdzony kodeks postępowania i wytyczne

www.hse.gov.uk/pubns/books/L143.htm

The management of asbestos in non-domestic premises. Regulation 4 of the Control of Asbestos at Work Regulations 2006. Approved Code of Practice and guidance

L127 (Second edition) HSE Books 2006 ISBN 978 0 7176 6209 8

Postępowanie z azbestem w obiektach niemieszkalnych. Zarządzenie 4 w zakresie przepisów dotyczących kontroli azbestu w miejscu pracy z 2006 r. Zatwierdzony kodeks postępowania i wytyczne

<https://www.hse.gov.uk/pubns/books/l127.htm>

Want construction work done safely? A quick guide for clients on the Construction (Design and Management) Regulations 2007 Leaflet

INDG411 HSE Books 2007 (priced packs ISBN 978 0 7176 6246 3)

Chcesz, aby prace budowlane zostały wykonane bezpiecznie? Krótki przewodnik na temat przepisów budowlanych (projektowanie i zarządzanie) 2007 Ulotka

<https://www.hse.gov.uk/pubns/indg411.pdf>

Stationery Office publications

The Hazardous Waste (England and Wales) Regulations 2005 SI 2005/894 - Przepisy dotyczące odpadów niebezpiecznych (Anglia i Walia) 2005 SI 2005/894.

The Special Waste Amendment (Scotland) Regulations 2004 Scottish SI 2004/112 - Poprawka do przepisów dotyczących odpadów specjalnych (Szkocja) z 2004 r. Szkoeka SI 2004/112 Biuro Papiernicze 2004 ISBN 978 0 11 069030 8

Przydatne kontakty:

Asbestos Removals Contractors Association, Unit 1 Stretton Business Park, Brunel

Drive, Stretton, Staffordshire DE13 0BY Tel: 01283 566467 www.arca.org.uk - Stowarzyszenie wykonawców usuwania azbestu, Unit 1 Stretton Business Park, Brunel Drive, Stretton, Staffordshire DE13 0BY Tel: 01283 566467 www.arca.org.uk

Asbestos Control and Abatement Division, TICA House, 34 Allington Way, Yarm

Road Business Park, Darlington DL1 4QB Tel: 01325 466704 www.tica-acad.co.uk - Oddział Kontroli i Redukcji Azbestu, TICA House, 34 Allington Way, Yarm Road Business Park, Darlington DL1 4QB Tel: 01325 466704 www.tica-acad.co.uk

1.2.4. Holandia

Przegląd przepisów dotyczących azbestu

Asbestverwijderingsbesluit 2005 - Dekret dotyczący usuwania azbestu z 2005 r

Dokument reguluje kwestie związane z pracami dotyczącymi usuwania wyrobów zawierających azbest, przeprowadzanymi zarówno w trakcie działań planowych, jak i realizowanych w wyniku zaistniałych zdarzeń losowych takich jak np. klęski żywiołowe.

Besluit asbestwegen - Dekret w sprawie dróg azbestowych

Dokument zabrania utrzymywania dróg, ścieżek lub placów zawierających azbest, jeżeli zmierzone stężenie włókien azbestowych przekracza dopuszczalne normy.. Zakazu nie stosuje się, jeżeli właściciel wykaze, że DNS nie jest przekroczone. Ponadto zakaz nie obowiązuje, jeżeli wyroby azbestowe zostały ułożone przed 1 lipca 1993 r., a droga jest pokryta asfaltem, klinkierem lub betonem.

Arbeidsomstandighedenbesluit certificatieschema's (bijlage VIIIa) - Dekret o warunkach pracy systemy certyfikacji (załącznik VIIIa)

Rozporządzenie w sprawie warunków pracy zawiera szczegółowe przepisy dotyczące azbestu w:

rozdziale 2, sekcja 5 (proces budowlany)

rozdziale 4, sekcja 5 (dodatkowe przepisy dotyczące azbestu)

rozdziale 8, sekcja 1 (środki ochrony indywidualnej)

Rozporządzenie o warunkach pracy stanowi między innymi, że przedsiębiorstwo chcące usunąć wyrób azbestowy musi najpierw posiadać raport z inwentaryzacji azbestu sporządzony przez certyfikowaną firmę zajmującą się przeprowadzaniem inwentaryzacji. W raporcie tym określa się klasę ryzyka, do której zalicza się prace w kontakcie z azbestem (1, 2 lub 2a).

Istnieją pewne szczególne wyjątki, które zostały określone w dokumencie, w tym m.in.: „Działalność niskiego ryzyka (klasa 1)” – inwentaryzacja nie musi być prowadzona przez certyfikowaną firmę. Pracę tę może wykonać także firma posiadająca wiedzę w dziedzinie azbestu.

Rozporządzenie o warunkach pracy, a zwłaszcza związane z nim przepisy, podlegają regularnym zmianom. Najnowsze informacje można znaleźć na Portalu Warunków Pracy Ministerstwa Spraw Socjalnych i Zatrudnienia (SZW) (<https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-sociale-zaken-en-werkgelegenheid>).

Przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy opisują schematy certyfikacji w zakresie inwentaryzacji azbestu oraz zaświadczeń o przeprowadzonym procesie usuwania azbestu (Załącznik 13a, do art. 4 ust. 27).

Systemy certyfikacji do pracy z azbestem

Jednym z instrumentów stosowanych przez Ministerstwo Spraw Społecznych i Zatrudnienia (SZW) w celu promowania bezpiecznych i higienicznych warunków pracy jest ich certyfikacja. Do niektórych prac z azbestem niezbędny jest certyfikat potwierdzający, że wymagania zostały spełnione.

Certyfikaty wydawane są przez instytucje certyfikująco-kontrolujące (CKI), wyznaczone w tym celu przez Ministra Spraw Społecznych i Zatrudnienia (SZW). Sprawdzają, czy produkt, system lub ekspert spełnia wymagane kryteria.

Ascert (Fundacja Certyfikacji Azbestu) jest fundacją zarządzającą w dziedzinie azbestu powołaną przez Ministra Spraw Społecznych i Zatrudnienia. Ascert pełni rolę koordynującą i wspierającą SZW w obszarze azbestu, natomiast sama firma nie wydaje żadnych certyfikatów.

Bouwbesluit 2012 - Decyzja Budowlana 2012

Decyzja budowlana 2012 zawiera przepisy dotyczące prac budowlanych, użytkowania i rozbiórki obiektów budowlanych zawierających azbest. Dekret zastępuje decyzję budowlaną z 2003 r. W decyzji budowlanej z 2012 r. pozwolenie na rozbiórkę zastąpiono zawiadomieniem o rozbiórce. Zgodnie z uzasadnieniem decyzji budowlanej w zawiadomieniu tym w dalszym ciągu podkreśla się zagrożenia związane z azbestem. W objaśnieniu wyraźnie wskazano, że zmiana nie oznacza zmniejszenia wagi problemu.

Jeśli właściciel budynku chce usunąć azbest z konstrukcji, w większości przypadków musi zgłosić to władzom lokalnym. Nie ma znaczenia, jaka ilość wyrobów azbestowych jest do usunięcia. Decyzja budowlana z 2012 r. określa, kiedy i na jakich warunkach należy dokonać zgłoszenia. W większości przypadków azbest musi zostać usunięty przez certyfikowaną firmę zajmującą się usuwaniem azbestu. Na stronie internetowej Ascert (<https://www.ascert.nl/>) można znaleźć przegląd

certyfikowanych firm zajmujących się inwentaryzacją azbestu oraz firm zajmujących się usuwaniem azbestu.)

W niektórych przypadkach osoba prywatna może samodzielnie usunąć azbest. W takim przypadku również musi to zgłosić gminie.

Główną zasadą jest to, że prace rozbiórkowe należy zgłosić właściwemu organowi co najmniej na cztery tygodnie przed ich rozpoczęciem. W przypadku prac konserwacyjnych, okres ten może zostać skrócony do pięciu dni roboczych. Wymagania, jakie musi spełniać zgłoszenie prac rozbiórkowych, określa art. 1.26 decyzji budowlanej.

Materiały informacyjne

<https://www.infomil.nl/onderwerpen/asbest/asbest-in-panden/>

1.2.5. Irlandia

Najważniejsze przepisy dotyczące azbestu:

The Safety, Health and Welfare at Work (Asbestos) Regulations 2006-2010

Przepisy dotyczące bezpieczeństwa, zdrowia i opieki w miejscu pracy (azbest) 2006-2010 mają zastosowanie do wszystkich czynności zawodowych, które narażają osoby na ryzyko wynikające z wdychania pyłu azbestowego lub kontaktu z materiałami zawierającymi azbest. Przepisy mają zastosowanie do wszystkich prac (w tym również wykonywanych na własny użytek), podczas których istnieje ryzyko narażenia na azbest.

Safety, Health and Welfare at Work (Exposure to Asbestos) Regulations, 2006 (S.I. No. 386 of 2006)

Przepisy dotyczące bezpieczeństwa, zdrowia i opieki społecznej w miejscu pracy (dotyczy narażenia na działanie azbestu), 2006 (SI nr 386 z 2006 r.)

Safety, Health and Welfare at Work (Exposure to Asbestos) (Amendment) Regulation 2010 (S.I. No. 589/2010)

Bezpieczeństwo, zdrowie i opieka społeczna w pracy (dotyczy narażenia na działanie azbestu) (nowelizacja) Rozporządzenie 2010 (SI nr 589/2010)

The Carcinogens Regulations - Przepisy dotyczące substancji rakotwórczych

The Safety, Health and Welfare at Work (Carcinogens) Regulations 2001-2019, apply to asbestos where such application is more favourable to health and safety at work.

Przepisy dotyczące bezpieczeństwa, zdrowia i opieki społecznej w pracy (czynniki rakotwórcze) na lata 2001–2019 mają zastosowanie, jeżeli jest to bardziej korzystne dla zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy.

The Construction Regulations - Regulamin Budowlany

Przepisy dotyczące bezpieczeństwa, zdrowia i opieki w miejscu pracy (budownictwo) z 2013 r. (SI nr 291 z 2013 r.) mają również znaczenie w odniesieniu do renowacji, naprawy i rozbiórki starszych budynków, w których mogły zostać użyte wyroby zawierające azbest. Jak wynika z dokumentu, praca w kontakcie z azbestem wiąże się ze szczególnie wysokim ryzykiem, dlatego w takich sytuacjach należy wyznaczyć odpowiednio przygotowanych inspektorów nadzoru

Materiały informacyjne

https://www.hsa.ie/eng/your_industry/chemicals/legislation_enforcement/asbestos/

1.2.6. Norwegia

Najważniejsze przepisy dotyczące azbestu:

- **Konvensjon om sikkerhet ved bruk av asbest – ILO nr. 162**

<https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1986-06-26-1>

Konwencja nr 162 dotycząca bezpieczeństwa stosowania azbestu

Niniejsza Konwencja ma zastosowanie do wszelkich czynności związanych z narażeniem pracowników na działanie azbestu podczas pracy.

Właściwy organ, po konsultacji może wykluczyć określone gałęzie działalności gospodarczej lub określone przedsiębiorstwa z stosowania niektórych postanowień Konwencji. Podejmując decyzję o wykluczeniu, bierze pod uwagę częstotliwość, czas trwania i poziom narażenia, a także rodzaj pracy i warunki panujące w miejscu pracy.

- **Przepisy dotyczące azbestu (Forskrift om asbest):** Przepisy te stanowią podstawowe ramy prawne dla zarządzania ryzykiem związanym z azbestem w Norwegii. Obejmują one przepisy związane z identyfikacją azbestu, oceną ryzyka, środkami kontroli i bezpiecznymi praktykami pracy. Przepisy te określają wymagania dotyczące badań azbestu, powiadomień, pozwoleń na pracę i monitorowania stanu zdrowia pracowników.
- **Ustawa o środowisku pracy (Arbeidsmiljøloven):** Ustawa o środowisku pracy w Norwegii zawiera ogólne przepisy dotyczące zapewnienia bezpiecznych i zdrowych warunków pracy, w tym przepisy dotyczące pracy z azbestem. Obejmuje ona różne aspekty bezpieczeństwa i higieny pracy oraz upoważnia inspekcję pracy do kontroli i egzekwowania przepisów.
- **Przepisy dotyczące wyrobów budowlanych (Produktforskriften for byggevarer):** Przepisy te odnoszą się do stosowania materiałów budowlanych, w tym tych, które mogą zawierać azbest. Ustanawiają one wymagania dotyczące stosowania materiałów zawierających azbest w projektach budowlanych i remontowych.
- **Przepisy dotyczące odpadów (Avfallsforskriften):** Przepisy te zawierają postanowienia dotyczące właściwego postępowania z odpadami zawierającymi azbest i ich usuwania. Określają one wymagania dotyczące pakowania, etykietowania, transportu i unieszkodliwiania odpadów azbestowych w celu zapobiegania skażeniu środowiska.

- **Limity narażenia:** dokument określa dopuszczalne limity narażenia (PEL) na azbest, w celu ochrony pracowników przed nadmiernym zagrożeniem dla zdrowia. Limity te określają maksymalne dopuszczalne stężenie włókien azbestu w powietrzu.
- **Wymogi dotyczące certyfikacji przedsiębiorców i szkoleń pracowników:** Przepisy określają wymagania dotyczące osób i firm zaangażowanych w działania związane z azbestem. Certyfikacja jest wymagana w celu zapewnienia, że pracownicy posiadają umiejętności i wiedzę niezbędne do bezpiecznego obchodzenia się z azbestem.
- **Procedury powiadamiania organów nadzoru i autoryzacji:** Przepisy wymagają powiadomienia odpowiednich organów i uzyskania niezbędnych zezwoleń przed przystąpieniem do prac z azbestem. Konkretnie procedury powiadamiania i autoryzacji mogą się różnić w zależności od rodzaju i skali prac.
- **Przepisy lokalne:** Oprócz przepisów krajowych, gminy w Norwegii mogą mieć własne przepisy i wytyczne związane z postępowaniem z azbestem, w tym wymagania dotyczące powiadamiania i zezwoleń na takie prace.

1.2.7. Francja

Zagadnienia związane z azbestem zostały uregulowane w następujących aktach prawnych:

Le decret du 4 mai 2012 - Dekret z dnia 4 maja 2012 r. w sprawie zagrożeń narażenia na azbest, który określa sposoby zapewnienia ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu.

du Code du travail - Kodeks pracy

Procedura identyfikacji azbestu (RAT) jest kluczowym elementem procesu całkowitej eliminacji azbestu we Francji. Umożliwia identyfikację miejsc, w których pracownicy są narażeni na działanie azbestu oraz tych, w których ryzyko narażenia nie istnieje. Dokonana przed rozpoczęciem pracy zapobiega ryzyku konieczności ewentualnego awaryjnego przerwania prac.

Ponadto RAT umożliwia dokładne oszacowanie ilości wytwarzanych odpadów niebezpiecznych, które po zakończeniu prac będą musiały zostać usunięte w odpowiedni sposób.

Przepisy szczegółowe w sprawie wykrywania azbestu w budynkach wybudowanych przed dniem 1 stycznia 1997 r. precyzują odpowiednie obowiązki inwestora, operatora i firmy wykonującej prace.

du Code de la sante publique - Kodeksu Zdrowia Publicznego

Celem tworzenia Dokumentacji technicznej dotyczącej azbestu w budynku (DTA), wynikającej z Kodeksu Zdrowia Publicznego, jest informowanie mieszkańców lub użytkowników o obecności materiałów lub produktów zawierających azbest oraz przedstawienie historii danych dotyczących azbestu w budynku. DTA jest obowiązkowe dla wszystkich budynków wybudowanych przed 1 lipca 1997 r. i powinno być aktualizowane.

Arrete du 21 décembre 2012 - Zarządzenie z dnia 21 grudnia 2012 r. - zarządzenie w sprawie ogólnych zaleceń bezpieczeństwa i treści dokumentacji technicznej, dotyczącej azbestu w budynku.

Arrete du 25 juillet 2022 - Zarządzenie z dnia 25 lipca 2022 r.

Zarządzenie określa warunki certyfikacji firm wykonujących prace związane z usuwaniem lub zabezpieczaniem materiałów, sprzętu lub przedmiotów zawierających azbest.

Materiały dodatkowe

Narażenie na azbest podczas przetwarzania odpadów, INRS, ED 6028, marzec 2019, wyd. 4, 67 s.

EYPERT-BLAISON C., ROMERO-HARIOT A., VINCENT R. - „Azbest: zalecenia dotyczące weryfikacji zgodności z OEL”, INRS, Bezpieczeństwo i higiena pracy, nr 231, czerwiec 2013: s. 40-45.

Przewodnik stosowania normy NF EN ISO 16000-7 - Strategia pobierania próbek w celu określenia stężeń włókien azbestu zawieszonych w powietrzu, AFNOR, sierpień 2012, 52 s.

Środki ochrony dróg oddechowych: wybór i zastosowanie, INRS, ED 6106, sierpień 2019, 64 s.

Norma NF EN ISO 16000-7, Powietrze w pomieszczeniach, część 7: Strategia pobierania próbek w celu określenia stężeń włókien azbestu zawieszonych w powietrzu - AFNOR – styczeń 2013, 30 s.

Romero-Hariot Anita – prace konserwacyjne i konserwacyjne, które mogą powodować emisję włókien azbestu. Przewodnik dotyczący zapobiegania emisji azbestu do powietrza, INRS, ED 6262, wrzesień 2016 r.

Opieka pozazawodowa po narażeniu na azbest: zalecenia komisji przesłuchań WWS, HAS, kwiecień 2010, 12 s.

Prace mające na celu usunięcie lub zabezpieczenie materiałów zawierających azbest, Przewodnik dotyczący zapobiegania emisji azbestu do powietrza, INRS, ED 6091, grudzień 2012, 223 s.

„Zagrożenie azbestem... Procedura awaryjna” – Grupa robocza ds. azbestu Pôle Sante Travail
https://www.polesantetravail.fr/wp-content/uploads/2018/09/le_risk_amiante_procedure_de_secours.pdf

Strony internetowe

www.amiante.inrs.fr/

www.inrs.fr/

<http://forsapre.fr/>

<http://www.fiva.fr/>

<https://www.preventionbtp.fr/droit-de-la-prevention>

1.2.8. Szwecja

Najważniejsze przepisy dotyczące azbestu:

Azbest (AFS 2006:1)

Przepisy mają zastosowanie do wszelkich czynności, podczas których istnieje ryzyko narażenia na działanie azbestu i pyłów zawierających azbest. Aby pracować z azbestem, wymagane jest zezwolenie szwedzkiego **Urzędu ds. Środowiska Pracy (Arbetsmiljöverket)**

<https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/publikationer/foreskrifter/asbest-afs-200601-foreskrifter/>

<https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/foreskrifter/asbest-foreskrifter-afs2006-1.pdf>

https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/foreskrifter/andringsforeskrift/afs2019_7.pdf

W dniu 1 listopada 2019 roku została wprowadzona aktualizacja przepisów, dotycząca art. 49 związanego z badaniami lekarskimi oraz art. 50 związanego z rejestracją narażenia.

Nowa struktura przepisów dotyczących postępowania z azbestem będzie wdrożona od 1 stycznia 2025 r.

<https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/publikationer/foreskrifter/beslutade-foreskrifter-som-trader-i-kraft-2025/>

1.2.9. Republika Czeska

W 1984 r w Republice Czeskiej azbest został zakwalifikowany do grupy materiałów o udowodnionym działaniu rakotwórczym (Dyrektywa Ministerstwa Zdrowia RCz – głównego inspektora sanitarnego nr 64/1984 Dz.). Stosowanie produktów azbestowych ograniczono do sytuacji, kiedy nie jest możliwe zastosowanie innych materiałów. Jednocześnie wydano zakaz nanoszenia azbestu techniką natryskową.

Od 1997 r. obowiązuje całkowity zakaz produkcji materiałów azbestowych.

W 1999 r. weszła w życie ustawa nr 157/1998 Dz. w sprawie substancji i środków chemicznych. Częścią wymienionej ustawy był załącznik nr 2, wprowadzający definicje substancji, których import, produkcja i dystrybucja są w Czechach zabronione. Zaliczono do nich włókna amfibolowe, krokidolit, amozyt, antofyllit, aktynolit i tremolit.

Po przystąpieniu Republiki Czeskiej do Unii Europejskiej weszło w życie Rozporządzenie Ministerstwa ochrony środowiska nr 221/2004 Dz., które ustala wykazy niebezpiecznych substancji chemicznych oraz niebezpiecznych środków chemicznych - ich wprowadzanie na rynek albo do obrotu jest zabronione lub ograniczone. W wymienionym rozporządzeniu szczegółowo uregulowana jest również problematyka materiałów azbestowych.

Problematyka odpadów azbestowych jest dalej uregulowana w ustawie nr 185/2001 Dz. w sprawie odpadów oraz zmiany niektórych innych ustaw, w brzmieniu ustawy nr 188/2004 Dz., ustawy nr 7/2005 Dz. oraz ustawy nr 106/2005 Dz.

Sprawy związane z azbestem uregulowane są również w Rozporządzeniu Ministerstwa Ochrony Środowiska nr 381/2001 Dz., w którym określono katalog odpadów, listę odpadów niebezpiecznych

oraz wykazy odpadów i państw w celu eksportu, importu i tranzytu odpadów oraz procedurę udzielania zgody na eksport, import i tranzyt odpadów, w brzmieniu Rozporządzenia nr 503/2004 Dz.

Zagospodarowanie azbestu oraz odpadów zawierających azbest uregulowane jest też w ustawie nr 258/2000 Dz. w sprawie ochrony zdrowia publicznego oraz w sprawie zmiany niektórych związanych ustaw, w obowiązującym brzmieniu.

Rozporządzenie Rządu nr 178/2001 Dz. określa z kolei warunki ochrony zdrowia pracowników przy pracy oraz Rozporządzenie Ministerstwa Zdrowia nr 6/2002 Dz., które ustala limity higieniczne wskaźników chemicznych, fizycznych i biologicznych obowiązujących dla środowiska wewnętrznego w pomieszczenia przeznaczonych do pobytu osób w niektórych budynkach (w środowisku wewnętrznym dla włókien azbestowych i mineralnych o średnicy poniżej 3 µm i długości włókna ≥ 5 µm, kiedy stosunek długości i średnicy włókna przekracza 3:1, graniczne stężenie godzinowe wynosi 1000 włókien/m³.)

1.2.10. Belgia

Najważniejsze przepisy dotyczące azbestu:

- **Royal Decree of March 23, 1981, on the Protection of Workers Against the Risks of Asbestos:** Dekret królewski (AR) z dnia 12 lutego 2023 r. wszedł w życie 9 marca 2023 r.

Powyższy dokument zawiera istniejące przepisy dotyczące inwentaryzacji azbestu, pomiarów, planu pracy i usuwania azbestu. Opisuje również zasady wykonania i aktualizacji inwentaryzacji oraz sposoby pobierania próbek w jej trakcie. Ponadto dokument ten określa strategię pobierania próbek i plan pracy. Przepisy regulują również zasady dotyczące usuwania azbestu w sytuacjach, w których nie jest możliwe utworzenie strefy szczelnej. W pomieszczeniach zamkniętych wymagany jest kontakt wzrokowy z miejscami, w których odbywają się prace.

Pełny tekst dekretu królewskiego jest dostępny na stronie internetowej Moniteur Belge:

<https://emploi.belgique.be/fr/actualites/modification-de-la-reglementation-sur-lamiant>

https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article.pl?numac=2023200641&caller=list&article_lang=F&row_id=1&numero=1&pub_date=2023-02-27&language=nl&du=d&fr=f&choix1=EN&choix2=EN&fromtab=+moftxt+UNION+montxt+UNION+mo dtxt&nl=n&trier=afkondiging&sql=numac+=%272023200641%27&rech=2&tri=dd+AS+RANK+&rech_numac=2023200641

- **Przepisy regionalne:** Oprócz przepisów krajowych, różne regiony Belgii mogą mieć własne przepisy dotyczące azbestu. Na przykład region stołeczny Brukseli, region flamandzki i region waloński mają regionalne przepisy i wytyczne dotyczące zarządzania azbestem i jego usuwania.
- **Wytyczne techniczne:** Władze w Belgii często zapewniają wytyczne techniczne i standardy dotyczące pracy z azbestem. Wytyczne te zawierają szczegółowe instrukcje dotyczące identyfikacji azbestu, bezpiecznych praktyk usuwania, utylizacji odpadów i innych powiązanych procedur.

- **Wymogi dotyczące zezwoleń i powiadomień:** Przepisy określają procedury powiadamiania władz i uzyskiwania niezbędnych zezwoleń przed podjęciem prac związanych z azbestem. Wymagania te mogą różnić się w zależności od rodzaju i skali prac.
- **Szkolenia i certyfikacja:** Przepisy określają wymagania dotyczące szkoleń i certyfikacji pracowników zaangażowanych w prace związane z azbestem. Obejmuje to szkolenie w zakresie bezpiecznego obchodzenia się z azbestem i właściwego stosowania środków ochrony indywidualnej (PPE - Personal Protective Equipment).
- **Zarządzanie odpadami:** Przepisy zazwyczaj zawierają wytyczne dotyczące właściwego postępowania, pakowania, etykietowania i usuwania materiałów zawierających azbest (ACM - Asbestos-Containing-Materials). Wymagania te mają zasadnicze znaczenie dla zapobiegania uwalnianiu włókien azbestu do środowiska.
- **Badania lekarskie:** Przepisy prawne często nakazują kontrolę stanu zdrowia pracowników, którzy mogą być narażeni na działanie azbestu. Obejmuje to regularne badania lekarskie w celu monitorowania stanu zdrowia i wykrywania chorób związanych z azbestem.
- **Dopuszczalne limity narażenia:** Przepisy określają prawnie dopuszczalne limity narażenia (PEL - Permissible Exposure Limits) dla azbestu, określając maksymalne dopuszczalne stężenie włókien azbestu w powietrzu w celu ochrony pracowników przed nadmiernym narażeniem.

1.2.11. Dania

Najważniejsze przepisy dotyczące azbestu:

Arbejdstilsynets bekendtgørelse nr. 807 af 15. juni 2023 om asbest i arbejdsmiljøet - Zarządzenie Duńskiego Urzędu ds. Inspekcji Pracy nr 807 z dnia 15 czerwca 2023 r. w sprawie azbestu w środowisku pracy.

Zarządzenie dotyczy prac w kontakcie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest, w tym oczyszczania z pyłu azbestowego, oraz wszelkich prac ogólnych, przy których istnieje ryzyko narażenia na pył azbestowy.

Treść zarządzenia obejmuje większość zagadnień związanych z azbestem, w tym:

- Definicje
- Ocenę miejsca pracy i zasady organizacji pracy
- Obowiązek przeprowadzenia wstępnego badania rozbiórki, naprawy i konserwacji
- Plan pracy i obowiązek powiadamiania o pracach związanych z azbestem
- Środki
- Postępowanie z odpadami zawierającymi azbest
- Szkolenie i instruktaż
- Obowiązek rejestracji
- Pomiar stężenia włókien azbestu w powietrzu
- Protokoły dotyczące azbestu
- Badania lekarskie
- Wyłączenia i odwołania
- Kary

Wytyczne

Regler for ethvert arbejde med asbest og herunder reparation, vedligeholdelse og fjernelse af asbestholdige materialer - Zasady wszelkich prac z azbestem, w tym naprawy, konserwacji i usuwania materiałów zawierających azbest z 1 lipca 2005r.

Wytyczne dotyczące azbestu są poddawane przeglądowi w związku z wydaniem przez Urząd ds. Inspekcji Pracy w 2023 r. rozporządzenia wykonawczego w sprawie azbestu w środowisku pracy.

1.2.12. Włochy

We Włoszech przepisy prawne dotyczące azbestu są regulowane głównie przez kilka ustaw i rozporządzeń (<https://www.osservatorioamianto.it/amianto-legislazione/>):

- **Legge 257/1992: la messa al bando dell'amianto** - Ustawa 257/1992 o zakazie stosowania azbestu

Ustawą 257/1992 zakazano stosowania azbestu we Włoszech. W związku z tym zakazano niektórych prac w celu zmniejszenia narażenia pracowników na działanie minerałów azbestowych oraz procesów związanych z ich stosowaniem. Do preferowanych działań należy usuwanie materiałów azbestowych. Ustawa określa odpowiednie zasady zapewniające bezpieczeństwo osobom wykonującym prace z azbestem. W szczególności art. 8 ustawy określa sposoby klasyfikacji, pakowania i oznakowania azbestu oraz wyrobów go zawierających. Ustawa określa także rolę lokalnych instytucji i władz w zarządzaniu terenami zanieczyszczonymi azbestem. Przedsiębiorcy muszą co roku przesyłać raport do Regionów i Prowincji Autonomicznych, który zawiera:

- rodzaje i ilości użytkowanych wyrobów azbestowych oraz wytworzonych odpadów azbestowych;
- charakterystykę wszelkich produktów zawierających azbest;
- prowadzone działania i stosowane procedury związane z użytkowaniem wyrobów azbestowych;
- liczbę i dane osobowe pracowników wraz z określeniem rodzaju i czasu narażenia na działanie azbestu;
- podjęte środki mające na celu ochronę zdrowia pracowników i ochronę środowiska.

Artykuł 10 ustawy nr 257/1992 szczegółowo ilustruje sposób tworzenia **mapy ryzyka narażenia na działanie azbestu** (mappa del rischio) na terytorium Włoch oraz sporządzania regionalnych planów dotyczących azbestu. Plan musi zawierać:

- miejsca objęte działalnością związaną z wydobywaniem azbestu;
- firmy, które stosowały azbest w swojej działalności produkcyjnej;
- firmy zajmujące się usuwaniem azbestu;

- budynki, w których znajdują się materiały lub wyroby zawierające azbest (wyroby miękkie), z pierwszeństwem dla budynków użyteczności publicznej, dla pomieszczeń ogólnodostępnych lub do użytku zbiorowego oraz dla bloków mieszkalnych.

Określono miejsca przeznaczone do unieszkodliwiania odpadów azbestowych. W planach należy także przygotować programy działalności związanej z wycofywaniem azbestu i przeprowadzeniem związanej z tym rekultywacji miejsc oraz specjalnych kwalifikacyjnych kursów szkoleniowych dla osób zajmujących się usuwaniem i unieszkodliwianiem azbestu.

Ustawa zalicza odpady azbestowe do odpadów specjalnych, toksycznych i szkodliwych. Opisuje również procedury i narzędzia, które należy stosować w przypadku prowadzenia prac w kontakcie z azbestem. Jako przepis wykonawczy ustawy 257/1992 w tym obszarze zostało wydane rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 września 1994 r.

Określono również, że koszty usuwania azbestu ponoszą właściciele nieruchomości, a firmy odpowiedzialne za unieszkodliwianie odpadów muszą być zarejestrowane w specjalnym rejestrze. Ponadto firmy odpowiedzialne za prowadzenie prac konserwacyjnych w budynkach zanieczyszczonych azbestem są zobowiązane do uzyskania od lokalnych służb kontrolnych informacji niezbędnych do przyjęcia środków ostrożności wobec zaangażowanego personelu.

- **Legge 93/2001** - Ustawa 93/2001 - aby umożliwić wdrożenie pilnych działań związanych z usuwaniem azbestu i oczyszczaniem terenu, ustawa zapewniała sfinansowanie inwentaryzacji azbestu na terytorium kraju.
- **DECRETO MINISTERIALE n. 101/2003** - Dekret ministerialny Uchwała nr 101/2003 – dotyczy utworzenia pełnego mapowania występowania azbestu na terytorium kraju, tzw. Krajowego Planu Azbestowego. Przepis ten nakłada na Regiony i Prowincje Autonomiczne obowiązek przesyłania do Ministerstwa danych dotyczących występowania azbestu w terminie do 30 czerwca każdego roku. Ponadto metody przeprowadzania mapowania zostały uzgodnione i zdefiniowane na poziomie krajowym z tymi samymi Regionami i Prowincjami Autonomicznymi.
- **Amianto legislazione: Banca Dati Amianto** - baza danych dotycząca azbestu obejmuje około 108 000 miejsc dotkniętych obecnością azbestu. Jest to jednak inwentaryzacja niekompletna – nie obejmuje całego terytorium kraju.
- **L'approvazione di un Piano Nazionale Amianto** - Krajowy Plan Azbestowy zatwierdzony w marcu 2013 r. przez rząd. Dokument ten został opracowany wspólnie przez Ministerstwa Zdrowia, Środowiska i Pracy i dotyczy w szczególności trzech dziedzin:
 - ochrony zdrowia;
 - ochrony środowiska;
 - środków bezpieczeństwa w miejscu pracy i zabezpieczenia społecznego.

Plan, określając cele i działania, jakie należy podjąć zarówno na poziomie krajowym, jak i lokalnym, wśród priorytetów wskazuje inwentaryzację materiałów zawierających azbest, przyspieszenie procesów remediacji, identyfikację miejsc składowania i racjonalizację przepisów sektorowych.

- **D.Lgs. n. 152/2006: Testo Unico ambientale** - Dekret legislacyjny nr. 152/2006: Ustawa o ochronie środowiska

Część IV ustawy poświęcona jest gospodarce odpadami, w tym odpadami specjalnymi, takimi jak azbest. Określono że azbest należy składować na specjalnych składowiskach przeznaczonych dla odpadów niebezpiecznych. Odpady muszą być odpowiednio identyfikowane za pomocą systemu etykietowania. Odpady należy zapakować w odpowiednie wodoszczelne pojemniki, aby uniknąć uwolnienia niebezpiecznych włókien do środowiska, zgodnie z procedurami identyfikowalności odpadów specjalnych, w szczególności odpadów niebezpiecznych.

- **D.Lgs. n. 81/2008 Amianto legislazione per garantire la sicurezza sul lavoro** - Dekret legislacyjny nr. Nr 81/2008 porusza problematykę zarządzania bezpieczeństwem pracowników w celu minimalizacji ryzyka narażenia i uszczerbku na zdrowiu.

W sekcji IX (*Substanze niebezpieczne*) w rozdziale III „*Ochrona przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu*” opisano czynności w pracy, które mogą prowadzić do narażenia pracowników na działanie azbestu., Do takich czynności należą zabezpieczanie i usuwanie odpadów azbestowo-cementowych, a także rekultywacja zanieczyszczonych obszarów.

- Problematyka bezpieczeństwa i higieny pracy została również uwzględniona w rozporządzeniu ministerialnym Ministerstwa Zdrowia z dnia 6 września 1994 r.

Ustawa o bezpieczeństwie i higienie pracy w **art. 249** (Il Testo Unico in materia di Sicurezza e Salute nei luoghi di lavoro, all'articolo 249) określa obowiązki pracodawcy w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa swoim pracownikom. W szczególności artykuł ten odnosi się do wymogu oceny ryzyka.

2. PODSUMOWANIE DIAGNOZY

Migracje zarobkowe Polaków do krajów europejskich stanowią istotny element współczesnej historii Polski oraz kształtują współczesne krajobrazy migracyjne w Europie. Poniżej wyszczególniono kilka kluczowych kierunków dotyczących tych migracji.

Niemcy stanowią najważniejszy cel migracji zarobkowej Polaków. Jest to najstarsza polska emigracja. Oferty pracy obejmują różne branże, od przemysłu po usługi, co przyciąga zarówno pracowników niskokwalifikowanych, jak i wykwalifikowanych specjalistów.

Wielka Brytania była atrakcyjnym miejscem dla Polaków zaraz po akcesji Polski do UE w 2004 roku. Dzięki swobodzie rynku pracy, Polacy mogli podejmować pracę bez wymaganych zezwoleń. Brexit wprowadził pewne zmiany w sytuacji migracyjnej, ale nadal Wielka Brytania przyciąga Polaków, zwłaszcza w obszarach takich jak branża budowlana.

Holandia oferuje wiele możliwości pracy sezonowej, szczególnie w rolnictwie i ogrodnictwie. To kierunek, gdzie często pracują młodzi Polacy i studenci w okresie wakacji. Brak zaawansowanej znajomości języka niderlandzkiego nie jest często przeszkodą, ponieważ wielu Holendrów włada językiem angielskim.

Polacy migrujący do Francji stanowią znaczną grupę społeczną, przyczyny tego zjawiska są zróżnicowane. Główne motywy migracyjne obejmują szukanie lepszych warunków życia, pracy i rozwoju zawodowego. Wielu Polaków przyciąga do Francji możliwość zatrudnienia w różnorodnych sektorach gospodarki, zwłaszcza w branżach budowlanej, hotelarsko-gastronomicznej oraz opieki zdrowotnej. Emigracja do Francji jest także motywowana chęcią podjęcia wyzwań zawodowych i zdobycia nowych umiejętności.

Migracje zarobkowe do Irlandii są związane z dynamicznym rozwojem gospodarczym kraju, oferującym pracownikom z różnych krajów szanse na rozwój zawodowy i osobisty, choć równocześnie stawiając przed nimi pewne wyzwania związane z adaptacją do nowego środowiska. Od wielu lat Irlandia jest w pierwszej piątce najczęściej wybieranych kierunków w celach zarobkowych.

Również Norwegia, jako kraj o rozwiniętej gospodarce, oferuje liczne szanse pracy, zwłaszcza w sektorach budowlanym, opieki zdrowotnej, energetycznym i usługowym. Pracownicy z Polski często podejmują tam prace tymczasowe, zwłaszcza w branżach wymagających specjalistycznych umiejętności, co przyczynia się do rozwoju wielu sektorów norweskiej gospodarki.

W Szwecji, migracja zarobkowa Polaków również zyskuje na znaczeniu. Sektor budowlany, opieki zdrowotnej, przemysł i usługi to obszary, w których Polacy często podejmują pracę. Wspólnota polska w Szwecji rośnie, a migranci aktywnie uczestniczą w życiu społecznym, co wpływa na zróżnicowanie kulturowe kraju.

Republika Czeska to także jeden z kierunków polskich migracji zarobkowych. Pracownicy z Polski często znajdują zatrudnienie w sektorze budowlanym, przemyśle, usługach, rolnictwie czy sektorze wydobywczym. Emigracja do Czech często jest motywowana elastycznością rynku pracy oraz korzystnymi warunkami ekonomicznymi w tym kraju.

Incydentalny kontakt z azbestem może występować u przedstawicieli wielu zawodów, zwłaszcza podczas prac remontowych, modernizacji lub konserwacji starszych budynków i instalacji. Poniżej przedstawiono wynik przeprowadzonej analizy, w zakresie identyfikacji grup zawodowych oraz rodzajów prac które mogą się wiązać z takim ryzykiem. Wykaz odnosi się do wszystkich krajów objętych analizą.

- **Hydraulik:** podczas naprawy lub modernizacji rur, szczególnie w starszych budynkach, hydraulik może mieć kontakt z rurami lub przyłączami zawierającymi azbest.
- **Malarz budowlany:** przy pracach malarskich w starszych budynkach, szczególnie przy tynkowaniu i malowaniu sufitów lub ścian, może dojść do przypadkowego uszkodzenia powłok zawierających azbest.
- **Tynkarz:** prace tynkarskie mogą narażać pracowników na kontakt z azbestem, gdy materiały azbestowe były używane do izolacji lub wykończenia.
- **Elektryk:** przy wymianie przewodów elektrycznych w starych budynkach, elektryk może napotkać izolację azbestową w instalacjach elektrycznych.
- **Pracownik sektora budowlanego:** w trakcie prac budowlanych, takich jak remonty, rozbieranie starych konstrukcji lub modernizacja budynków, może nastąpić naruszenie lub odsłonięcie materiałów azbestowych, takich jak izolacje, materiały natryskowe, tynki, czy kleje do płytek oraz wykładzin PCV
- **Dekarz:** przy pracach dekarskich, szczególnie w przypadku pokryć dachowych (i ich elementów), izolacji lub obróbek blacharskich kominów, dekarz może mieć kontakt z azbestem.
- **Spawacz:** praca przy starych rurach i konstrukcjach może spowodować narażenie na kontakt z azbestem występującym w otulinach izolacyjnych, które były używane w przemyśle.
- **Instalator systemów ogrzewania i klimatyzacji:** podczas instalacji lub modernizacji systemów grzewczych i klimatyzacyjnych w starych budynkach, pracownik może napotkać materiały izolacyjne zawierające azbest.
- **Operator maszyn budowlanych:** podczas prac wyburzeniowych lub wykopowych, operatorzy maszyn budowlanych mogą być narażeni na azbest, który jest obecny w materiałach konstrukcyjnych.
- **Inspektor budowlany:** osoby przeprowadzające inspekcje budynków, szczególnie starszych, muszą być świadome obecności azbestu i odpowiednio przygotowane do rozpoznawania materiałów azbestowych.
- **Mechanik pojazdów:** azbest był wykorzystywany w produkcji materiałów ciernych, stosowanych w układach hamulcowych i sprzęgłach pojazdów samochodowych, maszyn rolniczych oraz w kolejnictwie.
- **Konserwator instalacji technicznych:** narażenie na kontakt z azbestem może nastąpić podczas prac związanych z przeglądem, konserwacją czy remontami urządzeń lub instalacji technicznych w budynkach mieszkalnych oraz przemysłowych.

- **Pracownik stoczni remontowej:** podczas prac remontowych pracownicy mogą być narażeni na azbest, który jest obecny w materiałach konstrukcyjnych, izolacyjnych, uszczelniających, ogniochronnych, szczególnie w starszych jednostkach.
- **Pracownik serwisu sprzętającego:** narażenie na kontakt z azbestem może nastąpić podczas prac związanych ze sprzętaniem i kontaktem z wyrobami azbestowymi, szczególnie w obiektach przemysłowych, czy pomieszczeniach technicznych.

W każdym z wymienionych powyżej przypadków ważne jest, aby pracownicy mieli świadomość ryzyka i byli odpowiednio przeszkoleni w zakresie identyfikacji materiałów azbestowych oraz stosowania odpowiednich procedur.

Wnioski z analizy prac podczas, których możliwe jest narażenie na kontakt z azbestem:

- Przed rozpoczęciem prac budowlanych, konieczne jest rozpoznanie i identyfikacja materiałów zawierających azbest. Pracownicy powinni być zapoznani z potencjalnymi sytuacjami, w których mogą mieć incydentalny kontakt z azbestem oraz przeszkoleni w zakresie rozpoznawania wyrobów azbestowych.
- Prace, które mogą narażać pracowników na materiały azbestowe, wymagają oceny ryzyka. Należy określić, czy materiały azbestowe są obecne, w jakim stanie się znajdują i jakie środki ostrożności należy podjąć, aby uniknąć ekspozycji.
- W przypadku prac, które potencjalnie narażają pracowników na azbest, konieczne jest stosowanie odpowiednich środków ochrony osobistej, takich jak specjalne kombinezony, maski ochronne i okulary ochronne. Wymagane jest również utrzymanie obszaru pracy w czystości i izolacja od reszty budynku.
- Jeśli prace wymagają usunięcia materiałów azbestowych, to konieczne jest skorzystanie z wyspecjalizowanych firm lub pracowników, którzy są przeszkoleni i uprawnieni do usuwania azbestu. Należy również zadbać o właściwą utylizację tych materiałów zgodnie z obowiązującymi przepisami.
- Pracownicy z branży budowlanej i remontowej powinni być przeszkoleni w zakresie rozpoznawania, obsługi i bezpiecznego usuwania materiałów azbestowych. To kluczowe dla zapewnienia ich bezpieczeństwa podczas prac.
- Pracownicy powinni być świadomi potencjalnych zagrożeń związanych z ekspozycją na azbest, takich jak choroby płuc i rak płuc. Regularne badania lekarskie i monitorowanie zdrowia pracowników mogą pomóc w wykryciu ewentualnych problemów zdrowotnych na wczesnym etapie.

Wnioski z analizy wskazują na konieczność ścisłego przestrzegania przepisów dotyczących azbestu oraz zapewnienia odpowiedniego przeszkolenia i świadomości pracowników. Stosowanie dobrych praktyk w zakresie bezpieczeństwa pracy, w tym środków ochrony osobistej, oraz identyfikacja materiałów azbestowych są kluczowe w zapobieganiu ekspozycji i minimalizacji ryzyka zdrowotnego w branży budowlanej, około budowlanej i remontowej w której nasi rodacy w większości podejmują pracę zarobkową w Europie Zachodniej.

3. WYKAZ INSTYTUCJI ODPOWIEDZIALNYCH ZA BEZPIECZEŃSTWO PRACOWNIKÓW

Kraj	Dane kontaktowe	Link
Niemcy	Institut für Arbeitsschutz der Deutschen Gesetzlichen Unfallversicherung (IFA), Alte Heerstr. 111, 53757 Sankt Augustin, Telefon: 30 13001-0	Kliknij tutaj
Wielka Brytania	Health and Safety Executive Redgrave Court, Merton Road Bootle, Merseyside L20 7HS Telefon: 0300 003 1647	Kliknij tutaj
Holandia	The Netherlands Labour Authority, PO Box 90801,2509 LV Haga, Telefon: 0800-5151 (również w nagłych przypadkach), Stichting Ascert, Postbus 60, 5070 AB Udenhout, Telefon: 085- 047 11 80	Kliknij tutaj
Irlandia	Health & Safety Authority Metropolitan Building, James Joyce Street, Mountjoy, Dublin 1, D01 K0Y8 Telefon: 0818 289 389	Kliknij tutaj
Norwegia	Arbeidstilsynet, PO Box 4720 Torgarden, 7468 Trondheim, Telefon: 73 19 97 00	Kliknij tutaj
Francja	INRS, Centre de Paris: 65, boulevard Richard Lenoir - 75011 Telefon: (0)1 40 44 30 00	Kliknij tutaj
Szwecja	Arbetsmiljöverket, Box 9082, 171 09 Solna, Telefon: 010-730 90 00	Kliknij tutaj
Republika Czeska	Státní úřad inspekce práce, Adresa: Kolářská 451/13, 746 01 Opava, Telefon: 950 179 178	Kliknij tutaj

4. BIBLIOGRAFIA

1. *JRC Science for policy report - Towards energy efficient and asbestosfree dwellings through deep Energy renovation Identification of vulnerable EU regions, Maduta, C., Kakoulaki, G., Zangheri, P., Bavetta, M., 2022*
2. *Migracje zagraniczne ludności na okres 12 miesięcy i więcej (długookresowe)dane z roczników GUS*
3. *Szacunek emigracji z Polski na pobyt czasowy w latach 2004-2020 (liczba osób przebywających za granicą w końcu roku) dane GUS*
4. *Raport NBP Polacy pracujący za granicą w 2018 r.*
5. Portal www.europajobs.pl
6. *Magdalena Bierzyńska-Sudoł: Polscy migranci w Wielkiej Brytanii , 2018 r.*
7. Portal Job Service www.szukasz-pracy.pl Polacy w Holandii – gdzie najczęściej pracują?
8. *Dane z raportów Statistics Netherlands (CBS)*
9. Portal www.flotea.pl
10. *Dane z raportów Nordic Labour Journal*
11. *Dane z raportów Statistics Norway*
12. *Dane z strony agencji pracy Randstadt*
13. *Polacy w Republice Irlandii. Historia, aktualna sytuacja i wyzwania, Weronika Kloc-Nowak, 2019r.*
14. *Dane z raportów Central Statistics Office (CSO)*
15. *Zapuszczanie korzeni na zielonej wyspie? Polacy w Irlandii w drugiej dekadzie po akcesji do UE, Ośrodek Badań nad migracjami, grudzień 2018*
16. *Dane z portalu www.wynagrodzenia.pl Sedlak&Sedlak*
17. *Dane z raportów Český statistický úřad (Czeski Úřad Statystyczny)*
18. *Wyjazdy zarobkowe Polaków do Republiki Czeskiej po 1 maja 2004 roku, Michał Lubicz Miszewski Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, 2013 r.*
19. *BAuA - baua: Bericht - National Asbestos Profile for Germany - Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin*
20. *BAuA - baua: Fokus - Asbest: Regelungen zum Schutz der Arbeitnehmer in der Bundesrepublik Deutschland - Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin*
21. *IFA - Praktische Hilfe: Asbest - Asbestsanierung - ASI-Arbeiten (dguv.de)*
22. *DL_2_2010_Aufl2.pdf (bund.de)*
23. *Publikationen / Mitteilungen - Bund/Länder-Arbeitsgemeinschaft Abfall (LAGA) (laga-online.de)*
24. *z04-diskussionspapier_asbest_web_2015_06_16.pdf (gesamtverband-schadstoff.de)*

25. *DL_2_2010_Aufl2.pdf*;jsessionid=2E90D1A3235A6DCD02C90081B370C724.live11293 (bund.de)
26. *Asbest (bayern.de)*
27. *A comprehensive guide to managing asbestos in premises, HSG227, HSE Books, 2002, ISBN 978 0 7176 2381 5*
28. *Asbestos: The survey guide HSG264 (Second edition), HSE Books 2012 ISBN 978 0 7176 6502 0*
29. *Asbestos essentials: A task manual for building, maintenance and allied trades on non-licensed asbestos work. HSG210 (Third edition) HSE Books 2012 ISBN 978 0 7176 6503 7*
30. *Work with materials containing asbestos. Control of Asbestos Regulations 2006. Approved Code of Practice and guidance, L143 HSE Books 2006 ISBN 978 0 7176 6206 7*
31. *The management of asbestos in non-domestic premises. Regulation 4 of the Control of Asbestos at Work Regulations 2006. Approved Code of Practice and guidance, L127 (Second edition) HSE Books 2006 ISBN 978 0 7176 6209 8*
32. *Want construction work done safely? A quick guide for clients on the Construction (Design and Management) Regulations 2007 Leaflet, INDG411 HSE Books 2007 (priced packs ISBN 978 0 7176 6246 3)*
33. *The Hazardous Waste (England and Wales) Regulations 2005 SI 2005/894*
34. *The Special Waste Amendment (Scotland) Regulations 2004 Scottish SI 2004/112, 2004 ISBN 978 0 11 069030 8*
35. *Narażenie na azbest podczas przetwarzania odpadów, INRS, ED 6028, marzec 2019, wyd. 4 , 67 s.*
36. *EYPERT-BLAISON C,, ROMERO-HARIOT A., VINCENT R. - „Azbest: zalecenia dotyczące weryfikacji zgodności z OEL”, INRS, Bezpieczeństwo i higiena pracy, nr 231, czerwiec 2013: s. 40-45.*
37. *Przewodnik po stosowaniu normy NF EN ISO 16000-7 - Strategia pobierania próbek w celu określenia stężeń włókien azbestu w zawieszynie w Fair, AFNOR, sierpień 2012, 52 s.*
38. *Środki ochrony dróg oddechowych: wybór i zastosowanie, INRS, ED 6106, sierpień 2019, 64 s.*
39. *Norma NF EN ISO 16000-7, Powietrze w pomieszczeniach, część 7: Strategia pobierania próbek w celu określenia stężeń włókien azbestu zawieszonych w powietrzu - AFNOR – styczeń 2013, 30 s.*
40. *Standard NF __ AFNOR grudzień 2017. Ryzyko chemiczne: karta pracy lub ogłoszenie, INRS, notatka techniczna, ED 6027, wrzesień 2018, 12 s.*
41. *Romero-Hariot Anita – prace konserwacyjne i konserwacyjne, które mogą powodować emisję włókien azbestu. Przewodnik dotyczący zapobiegania, INRS, ED 6262, wrzesień 2016 r.*
42. *Opieka pozazawodowa po narażeniu na azbest: zalecenia komisji przesłuchań WWS, HAS, kwiecień 2010, 12 s.*
43. *Prace mające na celu usunięcie lub hermetyzację materiałów zawierających azbest, Przewodnik dotyczący zapobiegania, INRS, ED 6091, grudzień 2012, 223 s.*
44. *„Zagrożenie azbestem... Procedura awaryjna” – Grupa robocza ds. azbestu Pôle Sante Travail https://www.polesantetravail.fr/wpcontent/uploads/2018/09/le_risk_amiante_procedure_de_secours.pdf*